

Primjeri Googleove suradnje s američkim i europskim knjižnicama

Jušić, Julia

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:257199>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Julia Jušić

**Primjeri Googleove suradnje s američkim i europskim
knjižnicama**

Diplomski rad

Mentor: prof.dr.sc. Daniela Živković

Zagreb, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Digitalizacija	2
3. Google Books	4
3.1. Počeci projekta Google Books	5
3.2. Kako koristiti Google Books?	6
3.3. Google Books – digitalna knjižnica ili veliki distributer knjiga?	17
3.4. Programi suradnje s knjižnicama i nakladnicima	21
3.5. Parnica „Autorska komora SAD-a (eng. Authors Guild) vs. tvrtka Google pretraživanje knjiga (engl. Google Book Search)“	22
3.5.1. Autorsko pravo u EU	25
4. Suradnja Googlea s knjižnicama	30
4.1. Knjižnice kao partneri Googlea	31
4.1.1. Američke knjižnice	31
4.1.2. Europske knjižnice	34
5. Analiza suradnje na temelju ugovora	38
5.1. Usporedba ugovora sklopljenih između partnerskih knjižnica i Googlea	38
5.2. Razlike između Googleove suradnje s američkim i europskim knjižnicama	44
5.3. Razlozi za suradnju	45
6. Zaključak	49
7. Literatura	50
Popis oznaka i kratica	57
Popis slika	58
Primjeri Googleove suradnje s američkim i europskim knjižnicama	59
Sažetak	59
Summary	60

1. Uvod

U današnje vrijeme knjižnice više nisu samo ustanove koje prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korištenje građu, već ustanove od kojih se očekuje da uz sve navedeno budu i tehnološki u skladu s vremenom. Kako bi to bilo moguće, knjižničari svakodnevno rade na razvoju svojih kompetencija. Korisnici očekuju brz i lagan pristup djelima te nove usluge i mogućnosti, koje bi knjižnica trebala pružiti. Jedan od mnogih načina pomoću kojih se to može postići je digitalizacija građe. Budući da takav opsežan pothvat knjižnice ne mogu same svladati, potrebna je suradnja sa drugim ustanovama i kompanijama kroz razne projekte, fondove, natječaje i sl., kao što je primjerice projekt *Google knjige* (engl. *Google Books*).

Sa takvim načinom napretka, kao što je projekt Google Books, se u početku nisu svi slagali. Michael Gorman, bivši predsjednik Američkog knjižničarskog društva (engl. *American Library Association – ALA*), smatrao je da su knjige „stvorene da se čitaju sekvencijalno i kumulativno, kako bi čitatelj čitanjem stekao određeno znanje.“¹ Navodi kako se znanstvene knjige ne mogu razumjeti van konteksta, kao što se mogu primjerice rječnici i enciklopedije, te stoga opsežnu digitalizaciju cjelovitih knjiga, prije svega znanstvenih knjiga, smatra preskupim i uzaludnim vježbama.² Iako je to u početku bilo točno, projekti opsežne digitalizacije, kao što je Google Books, imaju mnoge prednosti te su daljnjim razvojem stvorili nove mogućnosti, koje donose velik i brz napredak u današnjem digitalnom razdoblju.

U radu će se pobliže objasniti što je opsežna digitalizacija, tko si ju može priuštiti te zašto knjižnice sve češće sudjeluju u velikim projektima sa privatnim kompanijama kao što je Google. Također će se spomenuti što je Google Books, na koji način surađuje sa raznim knjižnicama svijeta, do kojih je promjena došlo nakon tužbe Autorske komore SAD-a te kakav utjecaj ima na Europu. Za pisanje rada je korišteno nekoliko znanstvenih metoda - metoda analize i sinteze, klasifikacije, deskripcije i komparacije.

¹ Gorman, M. Google and God's Mind : The problem is, information isn't knowledge. 17.12.2004. // Los Angeles Times. Dostupno na: http://serials.infomotions.com/colldev-l/archive/2005/att-0054/M-Gorman_Google_and_God_s_Mind.pdf (29.07.2021.) Vlastiti prijevod autora: They are designed to be read sequentially and cumulatively, so that the reader gains knowledge in the reading.

² Ibid.

2. Digitalizacija

Budući da se u središtu teme ovoga rada nalazi digitalizacija knjiga, potrebno je objasniti što je digitalizacija.

„Digitalizacija (*engl. digitisation*) je, u najširem smislu, prevođenje analognog signala u digitalni oblik. U užem smislu, pretvorba teksta, slike, zvuka, pokretnih slika (filmova i videa) ili trodimenzionalnog oblika nekog objekta u digitalni oblik, u pravilu binaran kôd zapisan kao računalna datoteka sa sažimanjem podataka ili bez sažimanja podataka, koji se može obrađivati, pohranjivati ili prenositi računalima i računalnim sustavima. Postupci digitalizacije (...) ovise o vrsti gradiva koje se digitalizira.“³

Zato što se često olako koristi i zamjenjuje sa skeniranjem, treba napomenuti razliku između ta dva pojma. Unatoč tome što su pojmovi povezani u procesu digitalizacije jer se jedno bez drugog ne mogu provesti, ne mogu se koristiti kao istoznačnice. Pojam *skeniranje* odnosi se isključivo na konverziju statičkih materijala (tekstualnih, kao i vizualnih) te na filmove, dok *digitalizacija* obuhvaća sve analogne materijale (što podrazumijeva i zvuk, video te 3D objekte). Ti analogni materijali digitalizacijom neće biti samo kopirani, kao kod skeniranja, već će prenijeti što je moguće potpuniji karakter materijala, što je iznimno važno prilikom zaštite i očuvanja materijala. Osim toga, dat će mu drugu dimenziju i mogućnost korištenja, koja nije bila prisutna u analognom stanju.⁴

Da bi se postupak digitalizacije mogao provesti, potrebno je postaviti nekoliko važnih pitanja, čiji će odgovori usmjeriti daljnji rad projekta. Proces digitalizacije uvijek se čini jednostavan, međutim kada se pomnije prouči, može se primijetiti da prije samog postupka postoje mnoga pitanja i važne odluke koje knjižnice moraju donijeti. Neke odluke odnositi će se na zaštitu i očuvanje, neke na financijska sredstva, a neka i na autorsko-pravna pitanja. Sve navedene odluke

³ Digitalizacija. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.
Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68025> (18.05.2021.)

⁴ Xie, I.; Matusiak, K. K. Discover digital libraries : theory and practice. Amsterdam; Oxford; Cambridge (MA) : Elsevier, 2016. Str. 59. Dostupno na:
https://books.google.hr/books?id=XoekAgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=discover+digital+libraries+2016&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwiS6o_Akr3vAhVM_KQKHRFbB8MQ6AEwAHoECAMQAg#v=onepage&q=discover%20digital%20libraries%202016&f=false (18.05.2021.)

su iznimno važne jer utječu na daljnji razvoj projekta digitalizacije, a popraćene su raznim smjernicama i standardima.

Velik dio projekata digitalizacije koji se provode u knjižnicama su projekti opsežne digitalizacije. Opsežna digitalizacija (*engl. mass digitisation / large-scale digitisation*) „označava projekte kojima se knjige digitaliziraju u industrijskim razmjerima, uz uporabu napredne i suvremene tehnologije te uz velika ekonomska ulaganja u te projekte“⁵. Predstavlja „konverziju čitavih knjižnica bez specifičnog odabira. Cilj masovne digitalizacije nije stvaranje posebne zbirke (iako se u konačnici zapravo stvara jedna velika zbirka), nego digitalizacija (skoro) svega, u ovom slučaju (skoro) svake tiskane knjige.“⁶ Razlog tomu je zaštita građe, ali i tehnološki napredak koji omogućuje bolju i bržu uslugu. Tako se pomoću opsežne digitalizacije mogu „stvarati višejezične baze podataka koje znatno poboljšavaju mogućnosti pretraživanja na raznim jezicima. Kao motivi za projekte masovne digitalizacije navode se i poticanje obrazovanja, učenja, znanstvenog rada, istraživanja i doživotnog učenja, usavršavanje postojećih tehnologija i poticanje tehnoloških inovacija, stvaranje rječnika, tezaurusa i uopće razvoj jezika itd.“⁷

Najveći problem opsežne digitalizacije su velika financijska sredstva, koja su potrebna da bi se projekt mogao provesti. Blazinarić smatra, da „brzi tehnološki razvoj omogućuje sve brže i sve jeftinije provođenje digitalizacije, što kao rezultat nudi mogućnost da se prilikom digitalizacije više ne mora voditi računa o tome koja će se djela obrađivati.“⁸ Iako je to u jednu ruku točno i knjižnice sve češće same provode projekte digitalizacije, to se više odnosi na male zbirke. Kod digitalizacije malih zbirka nije potrebno birati koje će djelo biti obrađeno, već se digitalizira cijela zbirka. Sa druge strane za velike projekte, koji se sastoje od nekoliko tisuća knjiga, knjižnice i dalje ne posjeduju financijska sredstva, koja bi omogućila njihovu brzu i opsežnu digitalizaciju. Sudjeluju u raznim natjecajima, projektima i javno-privatnim partnerstvima, zahvaljujući kojima se tako veliki projekti naposljetku ipak mogu realizirati.

⁵ Šapro-Ficović, M. Masovna digitalizacija knjiga : utjecaj na knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 217.

⁶ Ibid, str. 224.

⁷ Ibid, str. 219.

⁸ Blazinarić, I. Autorskopravna pitanja pri digitalizacija knjiga : primjer projekata Google Books, Gutenberg i Europeana : diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2015. Str. 3.

Sa time se slažu i Xie i Matusiak u radu „*Discover digital libraries : theory and practice*“⁹. Navode kako je za digitalizaciju potrebna suradnja više institucija te da predstavlja velik izazov zbog heterogenosti građe koja se digitalizira. Osim toga, zbog raznih projekata opsežne digitalizacije su se povećala očekivanja korisnika, ali i institucija, kod kojih se javlja povećan interes za brzom digitalizacijom jedinstvenih zbirka.

O opsežnoj digitalizaciji se mnogo pisalo, prije svega između 2005. i 2013. godine, u vrijeme parnice, koja se vodila između Autorske komore SAD-a i tvrtke Google Book Search i kada je opsežna digitalizacija predstavljala nešto novo i bila velika prekretnica. Nakon 2013. godine se ideja o opsežnoj digitalizaciji ustalila i postala uobičajen dio procesa povećavanja korištenja, očuvanja građe i modernizacije knjižnica. I dalje je česta tema, no ne u tolikoj mjeri.

3. Google Books

Google Books je projekt američke tvrtke Google Inc., koja upravlja najpoznatijom svjetskom tražilicom.¹⁰ Projekt ima veliko značenje u svijetu knjiga. Iako nije prvi koji je započeo sa masovnom digitalizacijom knjiga, inspiriran tada vodećim projektima kao što su „*American Memory* - projekt Kongresne knjižnice, projekt *Gutenberg*, *Million Book Project* te *Universal Library*“¹¹, postaje jedna od glavnih poveznica za pojmove e-knjiga, opsežna digitalizacija i digitalna knjižnica. Također se povezuje sa najvećim i najbržim tehnološkim razvojem, ne samo u svijetu knjige, već i šire, stoga ne čudi da je „Googleov projekt, koji je prvi stvarno otvorio raspravu o autorskim pravima, pokrenut (tek) nakon što je zadovoljen drugi uvjet za provedbu masovne digitalizacije – uvjet tehnološkog razvoja.“¹²

⁹ Xie, I.; Matusiak, K. K. *Discover digital libraries : theory and practice*. Amsterdam; Oxford; Cambridge (MA) : Elsevier, 2016. Str. 60. Dostupno na:

https://books.google.hr/books?id=XoekAgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=discover+digital+libraries+2016&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwiS6o_Akr3vAhVM_KQKHRFbB8MQ6AEwAHoECAMQAg#v=onepage&q=discover%20digital%20libraries%202016&f=false (18.05.2021.)

¹⁰ Google. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68093> (29.06.2021)

¹¹ O Google pretraživanju knjiga : povijest Google pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)

¹² Blazinarić, I. *Autorskoppravna pitanja pri digitalizacija knjiga : primjer projekata Google Books, Gutenberg i Europeana* : diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2015. Str.6

3.1. Počeci projekta Google Books

Sami počeci Google Booksa sežu u devedesete godine 20. stoljeća, točnije 1996. , kada Sergey Brin i Larry Page (suosnivači Googlea) sudjeluju u projektu Sveučilišta Stanford.¹³ Za vrijeme projekta „proučavali su primjenu web indeksiranja na sadržaj knjiga i s vremenom razvili temeljnu tehnologiju pretraživanja poznatu kao *Page-Rank* (hrv. *rangiranje stranica*), karakterističnu za Google“¹⁴. Sa ideje na djelo prelaze tek 2002. godine kada osnivaju „tajni projekt *knjige*“ (engl. *books*)¹⁵. Njihova prva suradnja odvila se 2004. godine. Odnosila se na digitalizaciju fondova pet „velikih američkih knjižnica sveučilišta Michigan, Harvard, Oxford i Stanford te na New York Public Library“¹⁶. Iste godine na Frankfurtском sajmu knjiga je njihova suradnja predstavljena kao projekt *Google Print Library Project*. Cilj tog projekta bio je „izgraditi svjetsku digitalnu knjižnicu kojom će se moći služiti svi koji imaju pristup internetu“¹⁷.

Ime projekta je u nekoliko navrata mijenjano. Tako se 2004. nazivao *Google Print*, 2005. godine *Google Book Search* te naposljetku *Google Books*, pod kojim je i danas svima poznat. Njegova svrha je „pretraživanje tekstova knjiga koje je ta tvrtka digitalizirala te pohranila u svoju bazu kao i bibliografskih podataka o tim knjigama, a cilj da se knjiga lagano pronađe na web stranici te da joj korisnik može lagano pristupiti i čitati je“.¹⁸ Kao što Google navodi: „Naš krajnji cilj je suradnja sa izdavačima i knjižnicama kako bismo stvorili sveobuhvatan, pretraživ, virtualan (mrežni) katalog svih knjiga na svim jezicima, koji će korisnicima pomoći otkriti nove knjige, a izdavačima nove čitatelje.“¹⁹

¹³ O Google pretraživanju knjiga : povijest Google pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)

¹⁴ Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012. Str. 154.

¹⁵ O Google pretraživanju knjiga : povijest Google pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)

¹⁶ Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012. Str. 154.

¹⁷ Ibid.

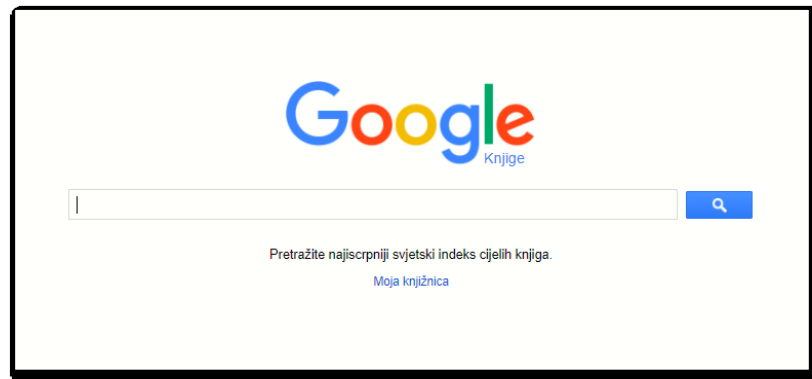
¹⁸ Ibid, str. 155.

¹⁹ Google Books Library Project. 2012. // Google Books. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/en-GB/googlebooks/library.html> (08.04.2021.) Vlastiti prijevod autora: “Our ultimate goal is to work with publishers and libraries to create a comprehensive, searchable, virtual card catalog of all books in all languages that helps users discover new books and publishers discover new readers.”

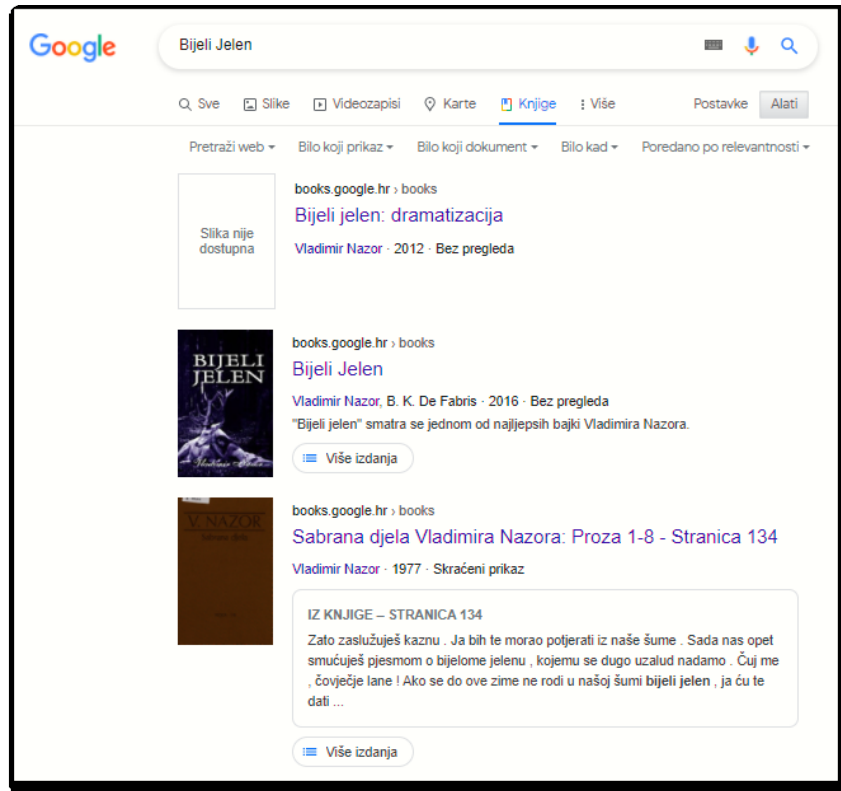
Projekt je bio primoran na velike promjene zbog nepridržavanja *Zakona o autorskom pravu* u Europi, odnosno *Copyrighta* u Americi. Tomu je pridonijelo suđenje koje se odvijalo od 2005. - 2016. godine. Kronološki tijek parnice i promjene do kojih je dovela mogu se pronaći u zasebnom poglavlju.

3.2. Kako koristiti Google Books?

Sučelje mrežne stranice Google Books izgleda jednako kao i ono Google tražilice. Princip pretraživanja knjiga također je jednak. Nakon unosa pojma u tražilicu, prikaže se popis knjiga koje najviše odgovaraju upitu u tražilici.

Slika 1. Google Books sučelje

Slika 2. Popis knjiga kao rezultat pretraživanja pojma u tražilici

Da li je neka od ponuđenih knjiga dostupna, odnosno može li se besplatno prikazati i preuzeti ili ju je potrebno kupiti, posuditi u knjižnici vidljivo je odmah na početku u ponuđenom popisu knjiga, koji nastaje kao rezultat pretraživanja.

Google svoju uslugu pronalaska knjige u knjižnicama može ponuditi zbog suradnje sa OCLC-om (*engl. Online Computer Library Center*), osnivačem bibliografske baze podataka *WorldCat*. Pomoću *WorldCata* Google Books povezuje digitalizirane knjige direktno sa fondom raznih knjižnica te na taj način omogućuje uvid u njihovu dostupnost. Upravo se zbog toga Google Books može koristiti kao digitalna knjižnica, tj. katalog jer prvenstveno služi tome, da se pronađe odgovarajuća knjiga, a ne da se u potpunosti besplatno koristi. Mana ove opcije je što se *WorldCat* ne koristi u svim knjižnicama za katalogizaciju fonda te iz tog razloga pojedine knjižnice neće biti prikazane kao knjižnice koje posjeduju traženu knjigu. U tom slučaju bi korisnik, nakon pronalaska odgovarajuće knjige u Google Books tražilici, trebao potražiti knjigu

i u katalogu lokalne knjižnice. Ako knjiga nije dostupna u knjižnici, još uvijek postoji mogućnost kupnje ili preuzimanja sa Google Booksa.²⁰

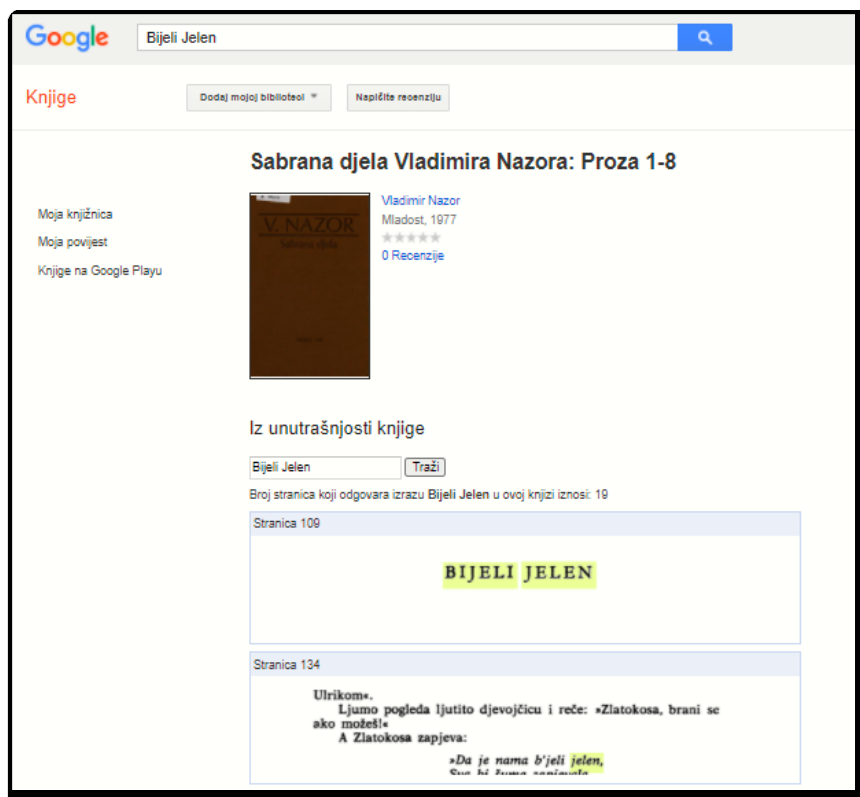
Osim toga, potrebno je znati, da Google Books svoje zbirke obogaćuje na dva načina, pomoću *Knjižničnog programa* te programa suradnje sa nakladnicima (*Partnerskog programa*). Budući da je nužno obratiti pažnju na autorska prava, Google nudi tri različita prikaza (*engl. view*) knjiga, odnosno sadržaja²¹:

1. **prikaz isječka i bibliografskih podataka** (*engl. Snippet View*)
2. **ograničen prikaz** sadržaja (*engl. Limited View*)
3. **potpun prikaz** sadržaja, tj. prikaz cijele knjige (*engl. Full View*) – za djela koja više nisu zaštićena autorskim pravima i za djela kojima je autor dao dozvolu da budu dostupna
 - više od 10 milijuna knjiga
 - npr. dječja knjiga „*A tale of Peter Rabbit*“ (hrv. „*Priča o Petru Zecimiru*“) spisateljice Beatrix Potter²², časopis „*Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost*“ iz 1873.

²⁰ Brown, C. C. *Harnessing the power of Google : what every researcher should know*. Santa Barbara; Denver : Libraries Unlimited, 2017. Str. 73-74.

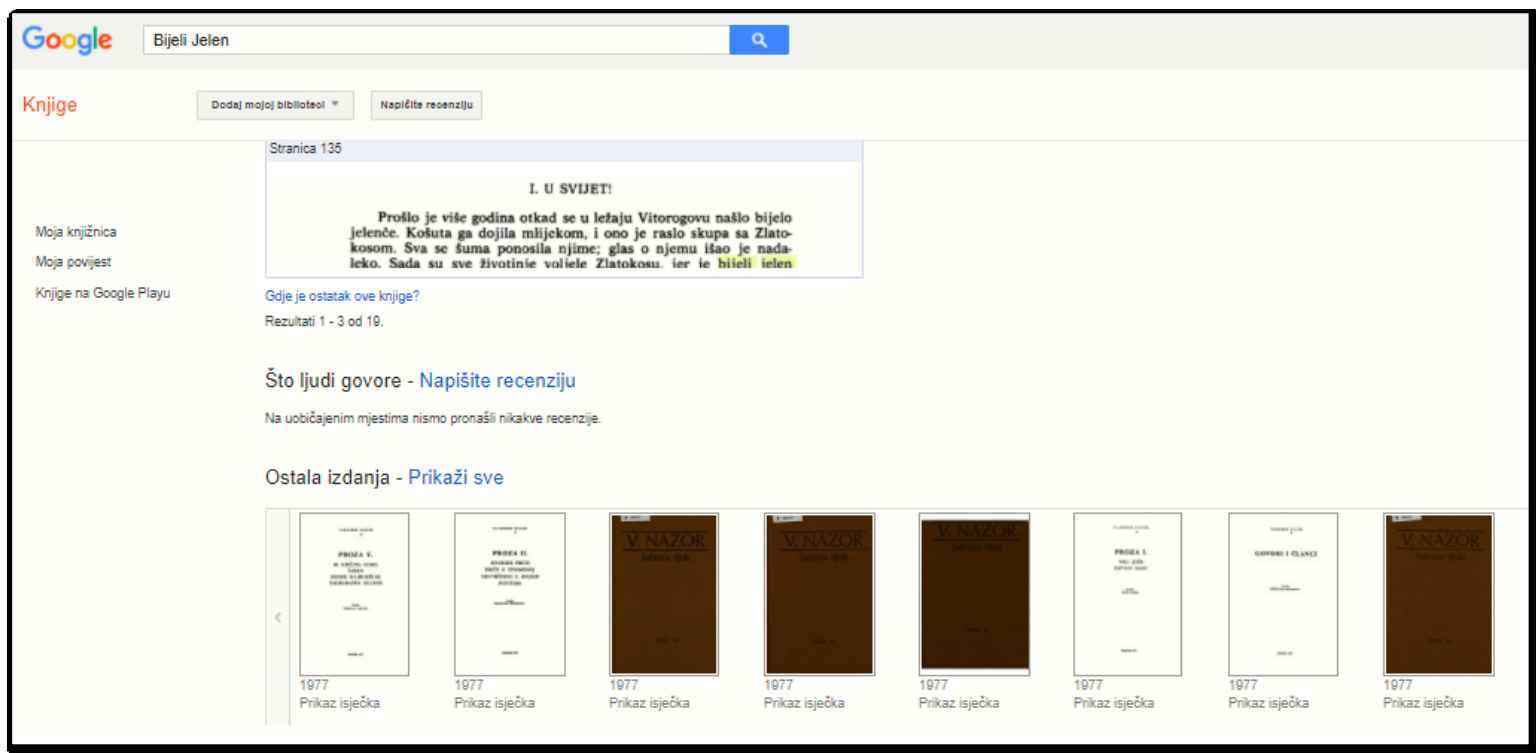
²¹ O Knjižničnom programu. 2020. // Google Search Help. Dostupno na: <https://support.google.com/websearch/answer/9690276> (18.05.2021.)

²² Free books in Google Books. 2020. // Google Books. Dostupno na: https://www.google.com/googlebooks/about/free_books.html (18.05.2021.)

Slika 3. Prikaz isječka (*engl. snippet view*) djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“, u kojem se pojavljuje traženi pojam „Bijeli Jelen“

Knjige kojima se ne može pristupiti, već je vidljiv samo prikaz isječka (*engl. snippet view*), su većinom djela koja su zaštićena autorskim pravom te autor djela ne želi da ono bude dostupno za pregledavanje. Prikazuje samo nekoliko isječaka – rečenica u kojima se nalazi traženi pojam, u ovom slučaju „Bijeli Jelen“ te bibliografske podatke djela. Primjer takvog prikaza vidljiv je na slici 3. Željeni pojam unesen je u tražilicu, koja se na slici nalazi ispod slike prikazanog djela („Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“).

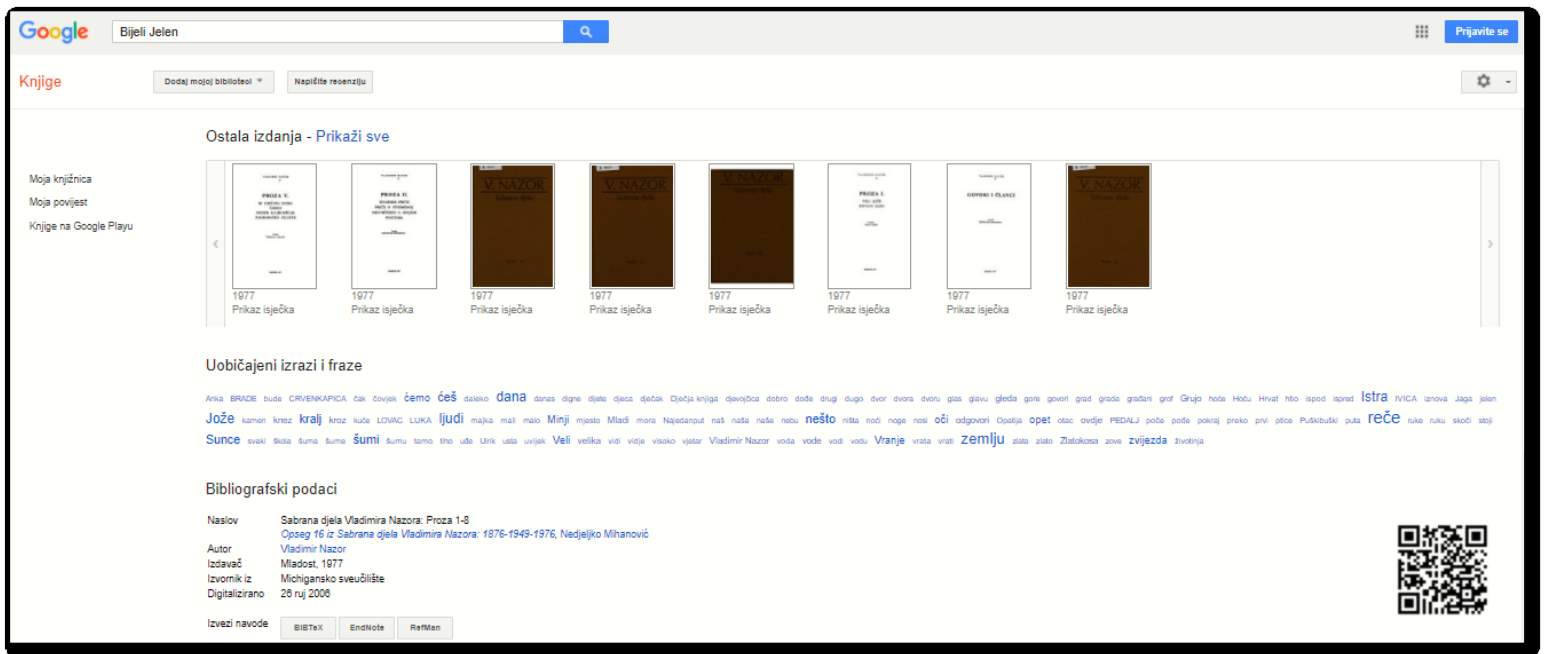
Slika 4. Recenzije i ostala izdanja u prikazu isječka djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“

Osim odlomaka i bibliografskih podataka, moguće je pronaći i informacije kao što su recenzije, ostala digitalizirana izdanja traženog djela te uobičajeni izrazi i fraze koji se nalaze u djelu. Kada se mišem pritisne na željeni izraz ili frazu, ona se prikaže na određenoj stranici u djelu. Na taj način korisnik lakše pronalazi isječak odlomka koji ga zanima i na temelju kojeg procjenjuje da li mu je to djelo od koristi, odnosno da li odgovara njegovim potrebama.

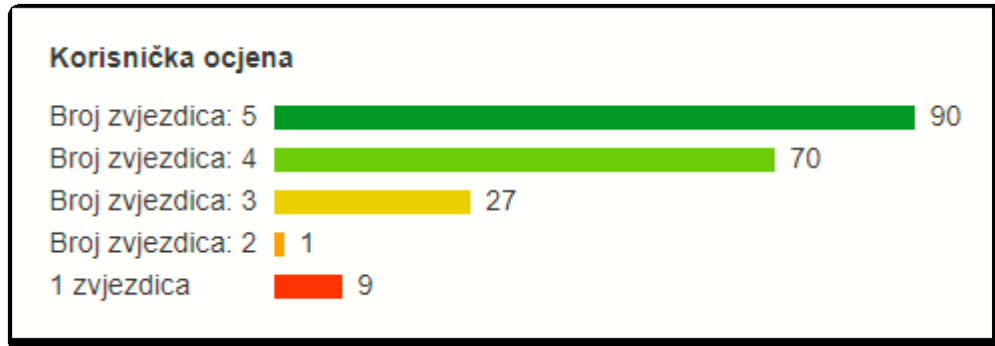
Također na dnu stranice, pokraj bibliografskih podataka postoji QR kôd knjige, koji korisnici mogu očitati sa svojim pametnim uređajima (npr. mobitel, tablet i sl.). Kôd je povezan isključivo sa web adresom te knjige. Služi kao način dijeljenja web adrese ove knjige sa drugim korisnicima. Skeniranjem kôda moguće je odmah pristupiti odgovarajućoj knjizi.

Osim toga, moguće je izvesti navode. Dostupni su u sljedećim formatima: BiBTeX, EndNote, RefMan.

Ostale informacije koje mogu biti dostupne, ali se ne nalaze kod svih knjiga su: informacije o autoru, reference za tu knjigu, popularni odlomci, slike odabranih stranica, srodne knjige, korisnička ocjena (Slika 6) i sl.

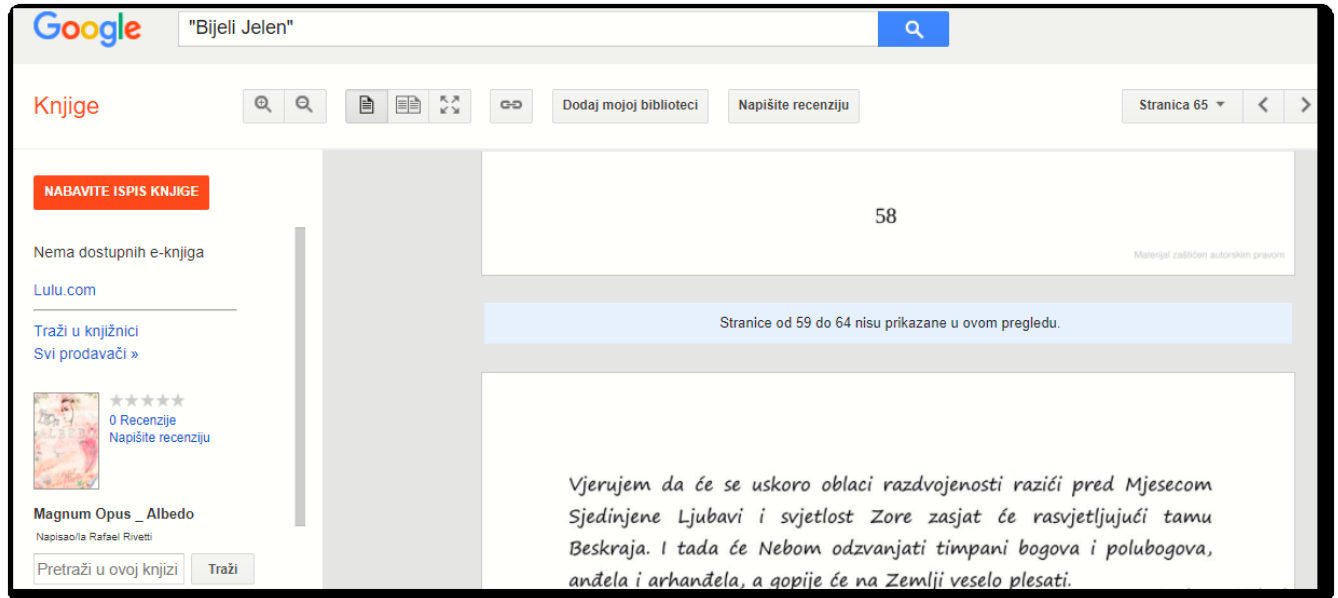

Slika 5. Fraze i izrazi, bibliografski podaci i QR kôd u prikazu isječka djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“

Slika 6. Primjer korisničke ocjene

Ograničen pregled, odnosno prikaz sadržaja (*engl. limited view*) pojavljuje se kada je knjiga zaštićena autorskim pravom, a autor odobrava prikazivanje odlomaka koji okružuju pojam pretraživanja na način da ograniči broj vidljivih stranica (vidi sliku 7).

Slika 7. Ograničen pregled djela "Magnum Opus_Albedo" – rezultat pretraživanja pojma „Bijeli Jelen“

Kada se pretražuje neko djelo, ne prikaže se samo digitalizirani primjerak tog djela već sve knjige u kojima se spominje taj pojam. Tako se pretraživanjem naslova "Bijeli Jelen", djela Vladimira Nazora, u popisu rezultata nalaze razni časopisi, bibliografije, katalozi, zbirke djela, zbornici kao i druga djela u kojima se spominju te riječi.

The image shows a Google search interface. At the top, the Google logo is on the left, and a search bar contains the text "Bijeli Jelen" with a magnifying glass icon on the right. Below the search bar, the word "Knjige" (Books) is displayed in red. To its right are three buttons: "Prikaži uzorak" (Show preview), "Dodaj mojoj biblioteci" (Add to my library), and "Napišite recenziju" (Write a review). The main content area features a red banner that says "E-KNJIGA - BESPLATNO" (E-BOOK - FREE). Below this, there are navigation links: "Moja knjižnica" (My library), "Moja povijest" (My history), and "Knjige na Google Playu" (Books on Google Play). The central focus is the book "Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost" (Zora: magazine for entertainment, science and art) by Franz Rapoc, published by Janko M. Pajk in 1873. A small image of the book cover is shown, featuring the title "ZORA" in large letters and "ČASOPIS ZA ZABAVO IN POUK" below it. To the right of the cover, there are five stars, the text "0 Recenzije" (0 reviews), a search box, and a button labeled "Pretraživanje unutar knjige" (Search within book). Below the book information, there is a link "Pregled knjige »" (View book »). At the bottom, there is a section titled "Što ljudi govore - Napišite recenziju" (What people say - Write a review) with the text "Na uobičajenim mjestima nismo pronašli nikakve recenzije." (We did not find any reviews in the usual places).

Slika 8. Pojam "Bijeli Jelen" pronađen u slovenskom časopisu "Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost" iz 1873.

Sadržaj časopisa "Zora" u potpunosti je dostupan javnosti. Kod informacija o ovoj knjizi, odnosno časopisu dostupan je i potpun sadržaj časopisa. Pritisne li se mišem na određeno poglavlje, ono bude u potpunosti prikazano, spremno za korištenje (Slika 9).

Sadržaj			
Poezija	1	Blaženka	166
Prememba	7	Stari grad	185
Cerkev Sv Marka v Benedkah	13	Nekaj iz starih dobrih časov	191
Besi ruska	14	Paganini	213
General Suvarov	19	Cudni malar	224
Vse enako	21	Primer visoke starosti	240
Tomaž Babington Macaulay	25	Pojub	242
Lepa dota	27	Berač	250
Lope Felix de Vega Carpio	31	Puštabil	256
Beračeva povest	41	Nova vrsta denarja	272
Berači jabači	63	Japanski Tajkun	278
Hvaležni rešenec	66	Stoletnica krompirja	289
Aleksander Pope	80	Predmestje Slavjanici v Palermu	304
Dva umetnika	91	Narsrečniši Bonapartov	336
Kralj Ludevik in minister	96	Pariški Figaro	337
Nezgodna ponočnega čuvaja	104	Emerik Gozdnik	342
Poštena komedija	111	Tirza	362
Basen	127	NewYork in Brooklyn	368
Alfonso vojvoda Kalabrijo	128	Črtice o cesarji Jožefu II	382
Jugoslovanska ornamentika	144	William Shakespeare	383

Slika 9. Sadržaj časopisa "Zora"

Google | Bijeli Jelen

Knjige

Rezultata 1 od 1 u ovoj knjizi za učit Bijeli Jelen

E-Knjiga - BEPLATNO

★★★★★
0 Recenzije
Napišite recenziju

Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost

Napovedite Pravo Pisanje

Bijeli Jelen Traži

O ovoj knjizi

Moja knjižnica

Moja povijest

Knjige na Google Play

Uvjeti korištenja usluge

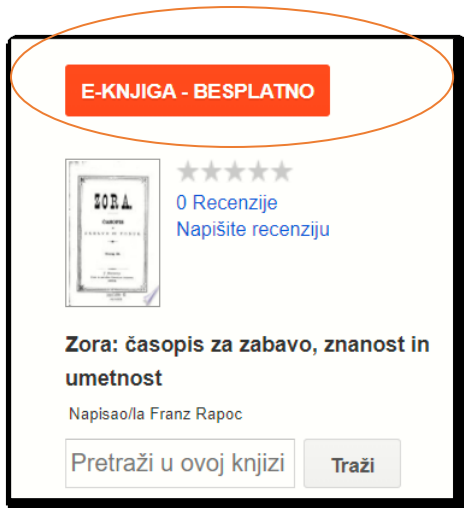
327

le nekočkrat, in sicer le v najsovejših pesnih primerjajo; pogostoma se pa pripodabljajo volkovom, n. pr. „Nu se kolju kao mrki vuci“ ali „Oči beku se me izmisti, ko u gladna u gori kurjaka“, ali „Rastuše Turke na buljake (= krljca) kao vuci bijele jaganje.“ Jelen pa ni podobna strašljivosti, ampak gleda bvlkosti v boji in teku se mu primerja ali tehta boja deklice („zaigra se mlada niz svatove, kao jelen od godine dana“) ali dirjanje jezdeca („Kaskaka se š njime niz platinu, kao jelen od sedam godina.“)

Izmed domatih živali je Homeru pes podoba budnosti, lovskemu psa pa, ki se na sver vrže, se primerja junak sovralnika napadajoč Od. XX. 14. Oditeju acimiru bje jono sren, kakor pesca okoli mladitov hode nepremetoma laja. Kakor hik ali o ven svoje črede, tako vodi junak svoje četo; prijatelji stoje okoli Odiseja, kakor teleta okoli krav; kakor svinja okoli svojih prašičkov, tako hodi Menelaj okoli Patroklova trupla; Penelopini snubci letajo po dvorani, kakor goveda po travniku, kadar jih obadi nadlegujejo; tudi močni glasjunakov se pripodabljajo bikovemu rjovenju. Prevzetao v boj hiteči Paris se primerja izpečitenu, iz konjarne izpašče, temu kouju. — V srbskih narodnih pesmih se izmed domatih živali v primerih največkrat nahaja oves, n. pr. „Pa on zakla pobratima svoga, kao jagaje o gurgjevu danu.“ (pr. Od. XI. 411.) „Zaspa Jovo kako jagaje luč.“ od daleč se vidijo šatori „kao bijele oves.“; junaki sovralnike raskropijo na štiri strani, „kao vuci bijele jaganje.“

Kojem bučeli, os in muh se gledé na število primerjajo velike bojne trume. Kakor bučelo in ose svoje gujedo branijo, tako se dva Lapita pred vrati ustavljata sovralnikom. Neustrajljivost Menelajeva se primerja drznosti in pogumnosti muhe. Kakor brezštevne koblice, ki jih z ognjem preganjajo, v vodo užežajo in jo požaljo, tako plava po reki Xauthos

Slika 10. Potpun prikaz časopisa "Zora"

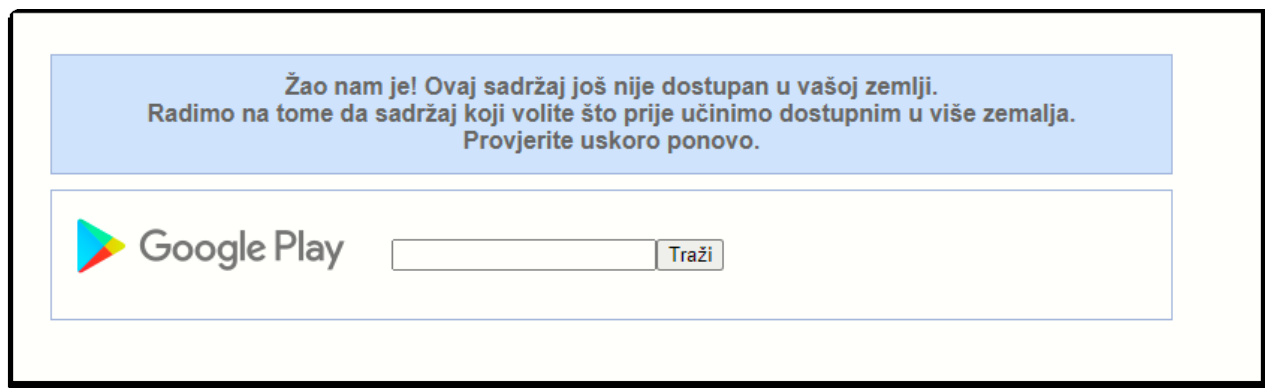
Slika 11. Besplatno preuzimanje e-knjige

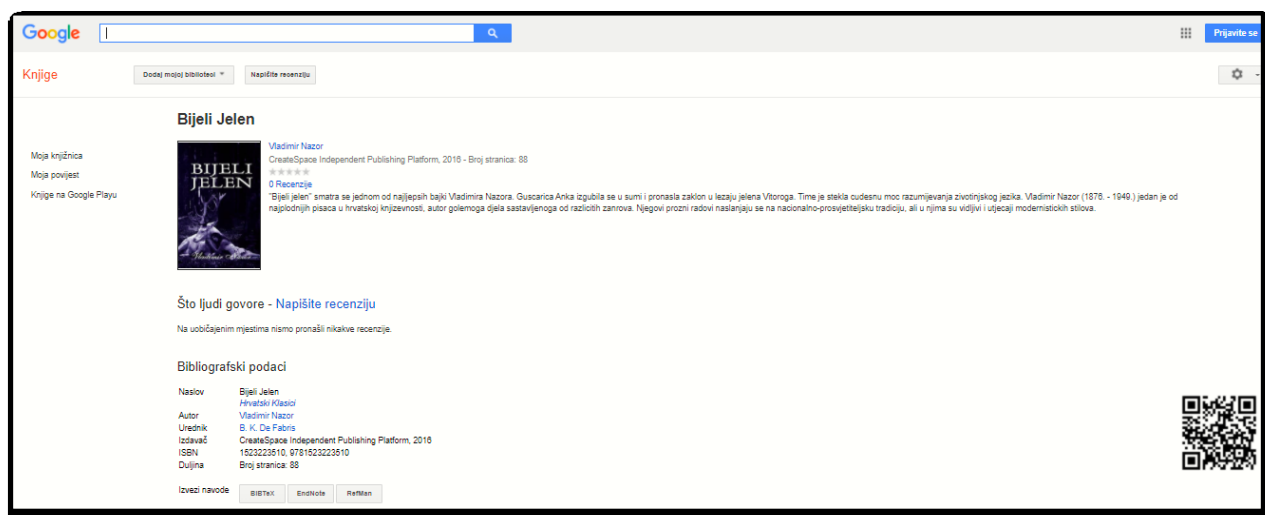
Slika 12. Mogućnost preuzimanja knjige/časopisa u ePub ili PDF formatu

Budući da je časopis u javnoj domeni moguće ga je besplatno preuzeti u PDF formatu, spremi i ispisati²³. Također je dostupan i u ePub formatu. Kako bi se pristupilo toj mogućnosti potrebno je miš pomaknuti na „E-knjiga - besplatno“. Tada se pojavi prozorčić sa mogućnošću preuzimanja časopisa/knjige u ePub ili PDF formatu. U koliko se mišem pritisne na „E-knjiga - besplatno“, pokazat će se obavijest, da sadržaj u Hrvatskoj nije dostupan na *Google Play Books* (vidi sliku 12).

²³ O Google pretraživanju knjiga : što se događa kada pretražujete na Google pretraživanju knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/screenshots.html> (18.05.2021.)

Slika 13. Google Play Books

Slika 14. Bez pregleda - knjiga "Bijeli Jelen" Vladimira Nazora nije dostupna za pregledavanje već prikazuje samo bibliografske podatke

Također postoji i opcija da knjiga nije dostupna, odnosno da njen **prikaz nije dopušten**, kao npr. knjiga „*A Dictionary of Zoology*” koju je uredio Michael Allaby²⁴ ili knjiga „*Bijeli Jelen*” Vladimira Nazora, vidljiva na slici 13. Što se tiče knjige „*A Dictionary of Zoology*“, radi se o rječniku, odnosno referentnoj građi koja ne može biti dostupna jer bi pretraživanjem istog korisnik imao pristup cijelom djelu. Isto tako djelo neće biti dostupno, ako autor odluči, da želi isključiti knjigu iz *Knjižničnog programa*, što je sukladno autorskom pravu. Za takve situacije

²⁴ Allaby, M. *A Dictionary of Zoology*. // Google Books. Dostupno na: https://books.google.hr/books?id=6rtFAAAAYAAJ&redir_esc=y (18.05.2021.)

Google ima spremne upute za autore na svojoj mrežnoj stranici u *Centru za pomoć*.²⁵ Ako je autor suglasan sa time da je njegovo djelo na Google Booksu, može položiti prava na nju i povezati djelo sa *Partnerskim računom*, koji može pronaći u *Partnerskom centru Google Play knjiga* (engl. *Google Play Books*)²⁶. Sa tim računom lakše kontrolira dostupnost svoga djela, odnosno njegovo prikazivanje javnosti te ima veću preglednost (bibliografski podaci, cijene, formati i sl.).

3.3. Google Books – digitalna knjižnica ili veliki distributer knjiga?

Da li se Google Books može smatrati digitalnom knjižnicom ili ipak samo velikim distributerom knjiga nije jednostavno odlučiti. Prema *Manifestu za digitalne knjižnice*, koji je objavljen od strane IFLAe i UNESCOa, je digitalna knjižnica „online zbirka digitalnih objekata provjerene kvalitete, koji su izrađeni ili prikupljeni i kojima se upravlja u skladu s međunarodno prihvaćenim načelima za izgradnju zbirke i koje su dostupne na smislen i održiv način, te podržavaju usluge neophodne za omogućivanje korisnicima dohvaćanja i iskorištavanja izvora“.²⁷

Iz tog razloga Troll Covey smatra, da Google Books nikako ne može predstavljati digitalnu knjižnicu, ukoliko ga promatramo u njegovim počecima, kada je bio poznat kao *Google Print Library Project*.²⁸ U svom radu „*Copyright and the Universal Digital Library*“ navodi nekoliko razloga i kriterija koje Google Books 2005. godine nije ispunjavao.

²⁵ Polaganje prava na knjige ili isključivanje knjiga u Knjižničnom programu. // Google pretraživanje : pomoć. Dostupno na: https://support.google.com/websearch/answer/9689820?hl=hr&ref_topic=9255578 (18.05.2021.)

²⁶ Pomoć za Partnerski centar Google Play knjiga. 2021. Dostupno na: <https://support.google.com/books/partner/?hl=hr#topic=> (18.05.2021.)

²⁷ IFLA/UNESCO Manifest za digitalne knjižnice : premostiti digitalnu podjelu : učiniti svjetsku kulturnu i znanstvenu baštinu dostupnu svima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 194. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106567> (29.07.2021.)

²⁸ Troll Covey, D. Copyright and the Universal Digital Library. // International Conference on the Universal Digital Library. Hangzhou, China, 2005. Str. 12. Dostupno na: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1060.3985&rep=rep1&type=pdf> (18.05.2021.)

1. ETIČKI KODEKS

Googleov etički kodeks nije jednak kodeksu kojeg se pridržavaju knjižnice.

One pružaju jednaku uslugu svim korisnicima, čuvaju i štite privatnost korisnika i njihove povjerljive podatke, poštuju autorska prava, podržavaju otpor cenzuri i sl. Google je, sa druge strane, komercijalna kompanija koja ima drugačije ciljeve te stoga nikako ne može imati jednak kodeks.

2. SELEKCIJA GRAĐE

U ugovoru, koji je *Google Print Library Project* sklopio sa *Michigan Library*, postojala je mogućnost, da Google sam odluči što će, od građe koju je knjižnica u Michiganu stavila na raspolaganje, biti digitalizirano i dostupno. Knjižnice ne selektiraju građu po svojim osobnim uvjerenjima i željama već zastupaju slobodu govora i pružaju otpor cenzuri.

3. STANDARDI I PRIVATIZACIJA

U početku Googleovi standardi digitalizacije i metapodataka te kvaliteta postupka nisu bili poznati knjižnicama partnerima, kao ni javnosti. Iz tog razloga je njihov cilj zaštite odnosno očuvanja knjiga bio upitan. Nije bilo poznato, da li će se formati u kojima su knjige pohranjene moći konvertirati i koristiti u skladu sa razvojem tehnologije. Isto tako, smatralo se da razvoj njihove tehnologije vjerojatno neće pratiti međunarodne standarde.

4. OGRANIČENJA U KORIŠTENJU KNJIGA

Google je 2005. godine odlučio, da će knjige koje su digitalizirane u svrhu *Google Print Library Projecta* imati ograničen pristup, odnosno da knjižnice neće moći koristiti kopije knjiga kako žele, već će pristup biti odobren samo korisnicima knjižnice, a njihovo preuzimanje i ispisivanje neće biti dozvoljeno.

5. MONETIZACIJA

Budući da je Google komercijalna tvrtka, ne čudi da i sa *Google Print Library Projectom* pokušava zaraditi novac. Samo korištenje platforme se ne naplaćuje, međutim moguća je zarada prodajom digitaliziranih primjeraka knjiga, odnosno njihovim licencijama te

preuzimanjem knjiga. Isto tako moguće je zaraditi reklamama na platformi ili prodajom tiskanih primjeraka knjiga.

6. PRIVATNOST I POVJERLJIVOST

Ono što se danas smatra „uobičajenim“, 2005. godine nije bilo. Troll Covey spominje korištenje kolačića (*engl. cookies*) koji prikazuju oglase, interesantne za određenu osobu, te omogućuju personalizirano pretraživanje. Također se spominje potreba povezivanja korisnika sa *Gmail* računom kako bi se omogućilo korištenje Google Booksa te plaćanje putem interneta, što povezuje korisnički račun sa podacima plaćanja. Iako su ti postupci danas uobičajeni, potrebno je naglasiti kako ovo nisu odlike knjižnice već knjižare, budući da knjižnica štiti privatnost svojih korisnika, ne dijeli njihove podatke sa ostalim strankama te nema novčanu korist od njih.

Nakon, ali već i tokom suđenja, se pojedini postupci u načinu poslovanja Google Booksa izmjenjuju, te se gore navedeni kriteriji ne mogu promatrati na jednak način. Tako primjerice Google navodi, kako se oglasi uz rezultat pretraživanja prikazuju isključivo uz suglasnost autora odnosno nakladnika. Google od njih profitira u jednakoj mjeri kao i autori, koji na posljatku dobiju većinu prihoda od oglašavanja.²⁹

Odlike zbog kojih Google Books djeluje kao digitalna knjižnica također se mogu promotriti sa novog stajališta. Ono što Google Books čini digitalnom knjižnicom je želja da „osigura čuvanje i zaštitu građe“³⁰ te da na neki način kao i knjižnice, želi „zastupati interese i prava korisnika“, u smislu „proširivanja prava korisnika na učenje, poučavanje i istraživanje“³¹. Također pokušava kao i prava knjižnica „nabavljati, organizirati, nuditi na uporabu i čuvati javno dostupnu građu (...) na takav način da se, kad zatreba, može naći i dati na uporabu.“³² U ovom slučaju ne ispunjava u potpunosti zadatak knjižnice, budući da ne čuva i digitalizira građu bez obzira na njen oblik jer to ovisi o mogućnostima digitaliziranja.

²⁹ O Google pretraživanju knjiga : istine i zablude. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/facts.html> (18.05.2021).

³⁰ Živković, D. *Elektronička knjiga*. Zagreb : Multigraf, 2001. Str. 116.

³¹ *Ibid*, str. 114.

³² *Ibid*, str. 112. Iz izvještaja Mirje Rynänen Europskom parlamentu 1998.g.

Prema podacima iz 2019. godine Google Books je digitalizirao i predstavio više od 40 milijuna naslova.³³ „Budući da se radi o velikim bazama podataka česta je pojava da mrežne knjižare imaju istovremeno i funkciju (virtualnih) knjižnica.“³⁴

Ono što se može zaključiti i vidjeti u analizi mrežne stranice Google Books je razlika u usporedbi sa ostalim velikim kompanijama kao primjerice *Amazonom*. Glavni cilj *Amazona* ili neke druge kompanije/knjižare je prodaja knjige, dok je kod Google Booksa glavni cilj dostupnost knjige, pohrana i očuvanje informacija digitalizacijom, ali i pohrana korisničkih podataka (njihove navike pretraživanja, privatni podaci i sl.). Google Books ima funkciju strojnočitljivog katalog jer prije svega služi kao izvor informacija. „Google upućuje zainteresiranoga korisnika u knjižnicu ili knjižaru i promiče knjige koje bi inače mnogima ostajale nepoznate. Iako Googleu prodaja nije glavni posao, ona pruža platformu za suradnju s knjižarama. Već i takvo upućivanje na tiskano djelo zasigurno povećava broj korisnika u knjižnicama, a vjerojatno i broj kupaca u knjižarama i antikvarijatima.“³⁵

Iako se Google Books i dalje želi prikazivati kao digitalna knjižnica, tome se oštro suprotstavlja njihova osnovna politika poslovanja.

Naime, Google sa svakom knjigom, koju indeksira i čini pretraživom, zarađuje. Kako to može biti monetizacija? Google ne zarađuje sa naplaćivanjem pristupa Google Booksu ili sa oglasima i prodajom knjiga, već sa podacima. Velike količine podataka se nakon digitalizacije indeksiraju, rangiraju te povezuju sa poveznicama (*engl. Link*) kako bi se lakše pretraživali, bili dostupniji i korisnicima omogućili dugoročan pristup kulturnom i informacijskom okruženju. Pomoću dokumentiranja i pohrane velike količine podataka, Google neprestano razvija nove alate i programe.³⁶ Od njih ne profitiraju samo korisnici već i sam Google. Korisnicima su te usluge vrlo važne, budući da se svakodnevno upotrebljavaju, a Google profitira na način da obrađuje i pohranjuje veću količinu privatnih podataka korisnika, na kojima naposljetku najviše zarađuje.

³³ Google Books. // Wikipedia : the free encyclopedia. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Google_Books (18.05.2021.)

³⁴ Živković, D. *Elektronička knjiga*. Zagreb : Multigraf, 2001. Str. 118.

³⁵ Horvat, A.; Živković, D. *Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012. Str. 156.

³⁶ Pessach, G. *The political economy of digital cultural preservation. // Digital archives : management, use and access / ur. Milena Dobrova*. London : Facet, 2018. Str.50.

Sa time se slažu i Blazinarić³⁷, Hulliger³⁸ te Authors Guild³⁹, što potvrđuje činjenicu da Google Books nikada neće biti samo digitalna knjižnica, kao što to žele biti, već i distributer, odnosno privatna kompanija, koja kao i sve druge kompanije mora imati financijsku korist od svojih usluga.

3.4. Programi suradnje s knjižnicama i nakladnicima

Google Books knjige nabavlja na dva načina, kao što je već spomenuto u prethodnom potpoglavlju, a to su program suradnje s knjižnicama (*Knjižnični program*) i program suradnje sa nakladnicima (*Partnerski program*).

U **Knjižničnom programu** sudjeluje više od 60 knjižnica (podatak iz 2019.⁴⁰). U program su uključene američke i europske knjižnice te Sveučilišna knjižnica Keio u Japanu (vremenski period projekta: 2007.-2010.). Radi se o digitalizaciji svih dostupnih⁴¹ zbirka, koje se nakon postupka mogu pretraživat, dostupnije su široj javnosti te su češće korištene nego u knjižnicama (ukoliko se radi o povijesnim zbirkama ili starijim izdanjima). Budući da se radi o suradnji privatne kompanije (u ovom slučaju Google) i javne ustanove (razne nacionalne i sveučilišne knjižnice), govorimo o javno-privatnom partnerstvu (*engl. Public Private Partnership – PPP*). Detaljnije informacije se mogu pronaći u poglavljima „*Suradnja Googlea s knjižnicama*“ te „*Analiza suradnje*“.

Partnerski program nakladnicima i autorima putem Google Booksa pruža mogućnost brže i bolje prodaje knjiga, kako korisnicima tako i knjižnicama. Budući da većina ljudi u svijetu

³⁷ Blazinarić, I. Autorskoppravna pitanja pri digitalizacija knjiga : primjer projekata Google Books, Gutenberg i Europeana : diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2015. Str. 27. Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/6084/1/blazinarić_diplomski-kona%C4%8Dna%20verzija.pdf (18.05.2021.)

³⁸ Hulliger, S. Googles Bücherdigitalisierungs-Projekt. Schweizer Radio und Fernsehen, Echo der Zeit. 30.07.2019. Dostupno na: <https://www.srf.ch/play/radio/echo-der-zeit/audio/googles-buecherdigitalisierungs-projekt?id=f0499d25-93bc-4901-b988-ded88a7f8289> (18.05.2021.)

³⁹ Authors Guild V. Google : questions and answers. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/authors-guild-v-google-questions-answers/> (18.05.2021.)

⁴⁰ Hulliger, S. Googles Bücherdigitalisierungs-Projekt. Schweizer Radio und Fernsehen, Echo der Zeit. 30.07.2019. Dostupno na: <https://www.srf.ch/play/radio/echo-der-zeit/audio/googles-buecherdigitalisierungs-projekt?id=f0499d25-93bc-4901-b988-ded88a7f8289> (18.05.2021.)

⁴¹ Zbirke moraju biti pravno dostupne, odnosno mora se poštivati zakon o autorskom pravu. Neke zbirke se ne digitaliziraju jer su rijetke, stare i vrlo krhke te često i specifičnog formata.

koristi Internet i računalo odnosno mobitel, postavljanjem i promoviranjem knjige na Google Books postiže se u kratkom vremenskom periodu velika popularnost. *Google Play knjiga* (engl. *Google Play Books*) se trenutno koristi u 75 zemalja i ima više od dvije milijarde korisnika⁴², što tu platformu čini savršenim polazištem za promociju knjiga. Povezana je sa Google Books kao partnerski centar, mjesto na kojem korisnici knjigu mogu kupiti, a autori i nakladnici upravljati njihovom promocijom i imati bolji pregled nad situacijom.

„Projekt je često kritiziran zbog povreda autorskih prava. Nekoliko puta je Google zbog ovog projekta (...) bio tužen“⁴³, a detaljnije informacije mogu se pronaći u sljedećoj točki.

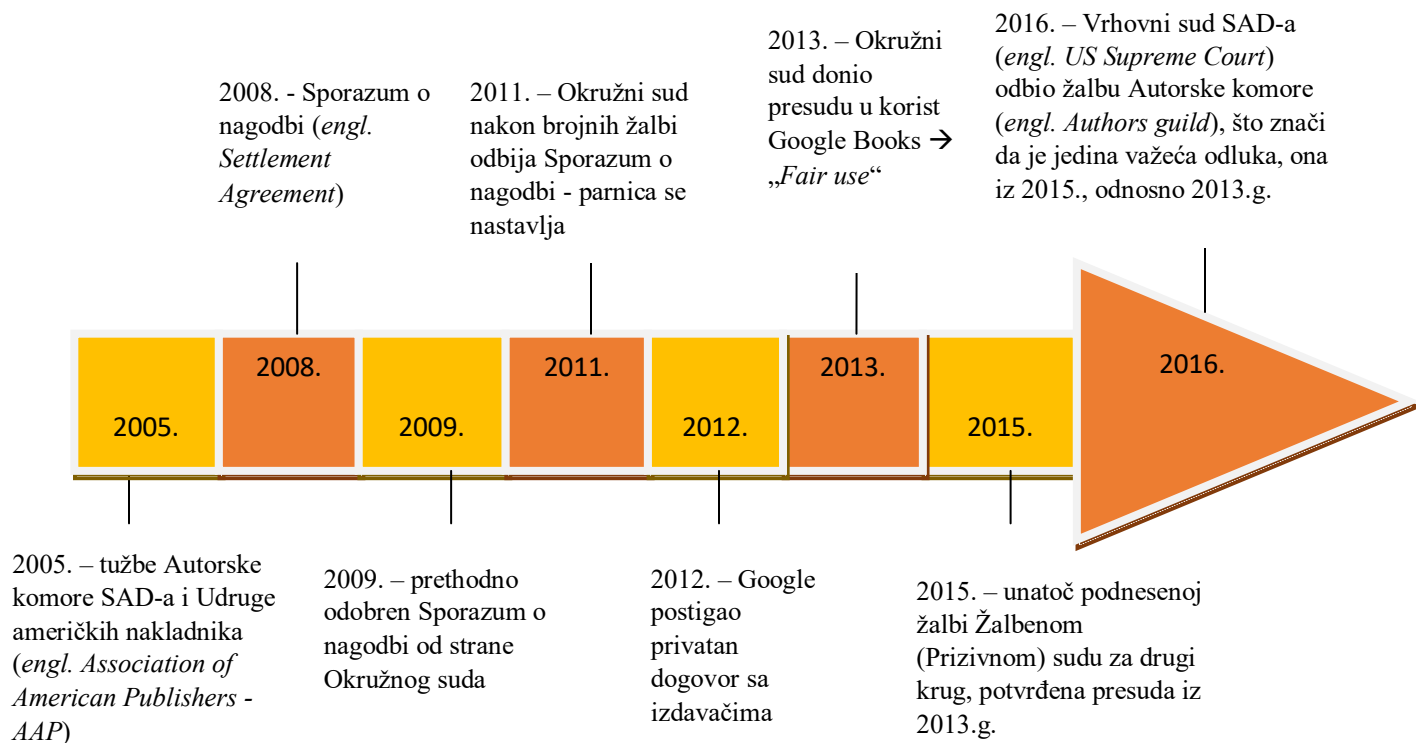
3.5. Parnica „*Autorska komora SAD-a* (eng. *Authors Guild*) vs. *tvrtka Google pretraživanje knjiga* (engl. *Google Book Search*)”

“Autorska komora SAD-a pokrenula je 2005. godine parnicu protiv tvrtke Google Book Search kad je saznala da ova planira digitalizirati i učiniti dostupnim i pretraživim milijune knjiga iz zbirki vodećih sveučilišnih knjižnica. Među tim su knjigama brojne zaštićene autorskim pravom. Autorska komora, kojoj se pridružila i Udruga američkih nakladnika, smatrala je da se radi o gruboj povredi autorskih prava, dok su predstavnici Googlea tumačili da je taj veliki projekt digitalizacije dopušten ograničenjem autorskih prava. Komora je tražila da autori čija su djela obuhvaćena projektom ostvare dobit koja im pripada. Parnica u kojoj su sudjelovale i velike nakladničke kuće okončana je u listopadu 2008. godine nagodbom”⁴⁴, kojom je odlučeno sljedeće:

⁴² Partnerski centar Knjiga. // Google Play. Dostupno na: <https://play.google.com/books/publish/> (18.05.2021.)

⁴³ Cimperšak, M. Digitalne knjižnice. // Heritage live : upravljanje baštinom uz pomoć informacijskih alata / Stančić, H.; Zanier, K. Koper : Univerzitetna založba Annales, 2012. Str. 35.

⁴⁴ Horvat, A.; Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009, str. 109.

Slika 15. Lenta vremena – kronološki prikaz parnice

„Nagodbom se uspostavljaju pravila koja se odnose na knjige zaštićene autorskim pravom. Google smije prikazivati do 20% sadržaja knjiga koje nisu dostupne na tržištu, dok za knjige dostupne na tržištu smije prikazivati samo bibliografske podatke i njihove uvodne stranice (naslovna stranica, impresum, sadržaj i kazalo). Uz ove odredbe, vlasnici autorskih prava, neovisno o pravilima Nagodbe, mogu odlučiti svoja djela u potpunosti izuzeti iz Googleove baze podataka ili s Googleom mogu sklopiti sporazum za prikazivanje cjelovitih tekstova njihovih djela.“⁴⁵ Osim toga, Google svoj projekt digitalizacije ne mora obustaviti, ali mora platiti kaznu u iznosu od 125 milijuna dolara. Od toga bi jedan dio dobili autori za sva djela koja su

⁴⁵ Petrušić, R.; Šalamon-Cindori, B. Google i knjižnice : suradnici ili protivnici? : stručni rad. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2010. Str. 10. Dostupno na: https://www.academia.edu/14256057/Google_i_knji%C5%BEnice_suradnici_ili_protivnici (18.05.2021.)

digitalizirana bez odobrenja autora, a drugi bi se iskoristio za osnivanje Registra knjižnih prava (*engl. the Book Rights Registry*), koji bi pronalazio autore, odnosno nositelje autorskog prava.⁴⁶

Iako je Sporazum o nagodbi prvotno bio odobren, zbog mnogih prigovora, da još uvijek ne poštuje zakon o autorskom pravu, Nagodba je na posljetku 2011. ipak odbijena od strane Okružnog suda SAD-a. Parnica se nastavila te je 2013. godine donesena presuda u korist Google Booksa, sa obrazloženjem da „je neovlaštena upotreba djela izvedenih iz Google Books alata za pretraživanje „vrlo transformirajuća“ te ne šteti tržištu izvornih djela“.⁴⁷

Nakladnici 2012. godine postižu privatan dogovor sa Googleom, no Autorska komora ne odustaje.⁴⁸ Krajem 2014. godine uručuje žalbu Žalbenom (Prizivnom) sudu SAD-a za drugi krug (*engl. United States Court of Appeals for the Second Circuit*). Međutim, odluka koju je Okružni sud donio 2013. godine samo je još jednom potvrđena.

Autorska komora se ne slaže sa odlukom suda jer smatra da je suđeno u korist Google Booksa zbog njegove javne dobrobiti. Navode kako sud odredbu Fair-use nije promotrio kroz četiri faktora, koje je potrebno udovoljiti da bi se nešto proglasilo kao Fair-use, već kroz jedan. Faktori nisu analizirani svaki zasebno ili uspoređeni već je na njih gledano kao na jednu cjelinu, što je na kraju krajeva donijelo presudu u korist Google Booksa.⁴⁹ Upravo iz tog razloga Autorska komora nije odustala, već je 2016. godine uložila žalbu Vrhovnom sudu SAD-a, koji ju je odbio saslušati. Time je parnica završena, a važeća presuda je ona iz 2015., odnosno 2013. godine, koja odobrava digitalizaciju i indeksiranje djela zaštićenih autorskim pravom od strane Googlea.⁵⁰

Osim Autorske komore SAD-a i Udruge američkih nakladnika, podneseno je još nekoliko tužbi protiv Google Booksa, kao primjerice tužba kineske spisateljice Mian Mian, koja predstavlja

⁴⁶ Authors Guild V. Google. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/where-we-stand/authors-guild-v-google/> (18.05.2021.)

⁴⁷ Xalabarder, R. Google Books and Fair Use : a tale of two Copyrights. // JIPITEC 53(1), 5(2014), str. 54. Dostupno na: https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-5-1-2014/3908/jipitec_5_1_xalabader.pdf (18.05.2021.) Vlastiti prijevod autora: „(...) the unauthorized use of works done in the Google Books search tool is “highly transformative” and it does not harm the market for the original works.”

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Authors Guild V. Google : questions and answers. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/authors-guild-v-google-questions-answers/> (18.05.2021.)

⁵⁰ Euler, E. Kultur und Wissen Online : Google darf – und die Kulturerbeeinrichtungen?. 19.05.2016. // Deutsche digitale Bibliothek : Kultur und Wissen Online. Dostupno na: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/journal/hintergrund/kultur-wissen-online-google-darf-und-die-kulturerbeeinrichtungen?lang=de> (18.05.2021.)

prvu civilnu tužbu autora protiv Googlea u Kini.⁵¹ Isto tako postoji nekoliko tužbi iz europskih država kao što su Njemačka i Francuska.

3.5.1. Autorsko pravo u EU

Autorsko pravo u europskom zakonodavstvu se razlikuje od onog u američkom. Tako postoji kontinentalnoeuropsko pravo, odnosno „autorsko pravo“, koje „izvornim nositeljem autorskog prava smatra samo osobu koja je djelo stvorila“ te angloameričko pravo, odnosno „copyright“, u kojem izvorni nositelj autorskog prava „može biti i npr. fizička ili pravna osoba koja je financirala izradu djela. Dok kontinentalnoeuropsko pravo jednaku važnost pridaje imovinskim i moralnim pravima autora, angloameričko zakonodavstvo dugo je vremena uređivalo samo imovinska prava.“⁵² Iz tog razloga je potrebno objasniti zabrinutost knjižnica i država članica Europske unije te razliku u mogućnostima digitalizacije njihovih fondova, s obzirom na pridržavanje autorskih prava.

Unatoč činjenici, da je Google Books velika prilika za knjižnice i širu javnost, države članice Europske unije odlučile su biti skeptične i oprezne. Prvi se oglasio voditelj Francuske nacionalne knjižnice Jean-Noël Jeanneney 2005. godine sa prilogom u novinama Le Monde. Smatrao je da, zbog autorskog prava i socijalnog pitanja, digitalizaciju svjetske baštine ne bi trebala provoditi tvrtka kao što je Google. Bio je zabrinut, da će se Googleova univerzalna knjižnica pretvoriti u anglosaksonski kulturni imperijalizam.⁵³ Stoga Francuska nacionalna knjižnica sama pokreće projekt digitalizacije vlastite građe pod nazivom *Gallica*. Knjižnica predstavlja najaktivniju europsku nacionalnu knjižnicu po pitanju digitalizacije građe. Njezina digitalna knjižnica pruža pristup svim korisnicima, a sadrži sva djela nezaštićena autorskim pravom koja se nalaze u njezinom fondu te poveznicu na djela koja su zaštićena autorskim pravom, izdanih od strane francuskih izdavačkih kuća. Iako je bila protiv suradnje sa Googleom, Francuska nacionalna

⁵¹ Chen, J.; Xie, Y. Writer sues Google for copyright infringement, 16.12.2009. // China Daily. Dostupno na: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-12/16/content_9184029.htm (18.05.2021.)

⁵² Horvat, A.; Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009. Str. 31-32.

⁵³ Mantels, R. The Book tower's long tail : on the deal between Google Books and Ghent University library. 25.06.2019. // The low countries. Dostupno na: <https://www.the-low-countries.com/article/the-book-towers-long-tail/#/> (18.05.2021.)

knjižnica naposljetku prihvaća suradnju sa Googleom zbog velikih financijskih troškova projekta.⁵⁴

Budući da Jeanneney nije bio jedini, koji je bio takvog mišljenja, Europska Unija 2008. pokreće *Europeanu* kao alternativu Google Booksu. Sljedeća, manje poznata alternativa je *Njemačka digitalna knjižnica* (njem. *Deutsche Digitale Bibliothek*) koja nastaje 2012. godine. Obje digitalne knjižnice izgledom podsjećaju na strojnočitljivi katalog, a ne na digitalnu knjižnicu jer ne posjeduju digitalne kopije djela, već samo njihove metapodatke. Pomoću metapodataka je moguće otkriti gdje se nalazi traženo djelo – u kojoj knjižnici, muzeju ili arhivu.

Iako je velik broj država bio protiv javno-privatnog partnerstva (*engl. Public private partnership - PPP*), Europska komisija je na temelju iskustva, koje je Francuska nacionalna knjižnica stekla digitalizacijom svoje građe, odlučila da se ipak neće suprotstaviti takvoj suradnji. Smatra da je za uspješnu i brzu provedbu opsežne digitalizacije prijeko potrebna suradnja javnih ustanova sa privatnim kompanijama kao što je Google, jer posjeduju financijsku stabilnost i potrebno znanje i tehnologiju.⁵⁵ Njihovo službeno stajalište vidljivo je u Direktivi EU 2019/1024 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. Lipnja 2019. o otvorenim podacima i ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (preinaka), točka 49:

“Postoje brojni dogovori o suradnji među knjižnicama, među ostalim i sveučilišnim knjižnicama, muzejima, arhivima i privatnim partnerima koji uključuju digitalizaciju kulturnih resursa, kojima se dodjeljuju isključiva prava privatnim partnerima. Praksa je pokazala da takva javno-privatna partnerstva mogu olakšati korisnu uporabu kulturnih zbirki te u isto vrijeme ubrzati pristup javnosti kulturnom naslijeđu. Stoga je primjereno uzeti u obzir postojeće razlike među državama članicama u pogledu digitalizacije kulturnih resursa posebnim nizom pravila koja se odnose na sporazume o digitalizaciji takvih resursa. Kada se isključivo pravo odnosi na digitalizaciju kulturnih resursa, moglo bi biti potrebno određeno razdoblje isključivosti kako bi se privatnom partneru dala mogućnost da vrati svoje ulaganje. Međutim, to bi razdoblje trebalo biti ograničeno na što je moguće kraće vrijeme kako bi se poštovalo načelo prema kojemu bi javno dostupni materijali trebali ostati javni i nakon što se digitaliziraju. Razdoblje isključivog prava na

⁵⁴ De La Durantaye, K. H is for harmonization : the Google Book Search Settlement and Orphan Works Legislation in the European Union. // NYLS Law Review 55, 1(2010/11), str. 170. Dostupno na: https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1590&context=nyls_law_review (18.05.2021.)

⁵⁵ Ibid, str. 167-171.

digitalizaciju kulturnih resursa općenito ne bi trebalo biti dulje od 10 godina. Svako razdoblje isključivosti dulje od 10 godina trebalo bi biti podložno preispitivanju, uzimajući u obzir tehnološke, financijske i administrativne promjene okružja od trenutka sklapanja dogovora. Osim toga, svakim javno-privatnim partnerstvom za digitalizaciju kulturnih resursa trebalo bi partnerskoj kulturnoj ustanovi dodijeliti puna prava u pogledu uporabe digitaliziranih kulturnih resursa nakon isteka partnerstva.”

Vidljivo je da Europska Unija želi biti što ažurnija po pitanju zakonodavstva, stoga nastoji izmjenjivati i nadopunjavati zakone, direktive i preporuke kada dođe do većih promjena u digitalizaciji i digitalnom tržištu ili do bržeg razvoja tehnologije. Međutim, ne ovisi sve samo o EU već i o samim državama članicama jer one donose vlastite zakone, koje usklađuju sa zakonodavstvom Europske unije.

Tako se sa temom Google Books i autorskim pravom mogu povezati sljedeći dokumenti:

- Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ
- Direktiva 2012/28/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o određenim dozvoljenim korištenjima djela siročadi
- Preporuka Europske komisije od 27. listopada 2011. o digitalizaciji i internetskom pristupu materijalu o kulturi te digitalnom očuvanju
- Konsolidirano izvješće o napretku u provedbi Preporuke Komisije (2011/711 / EU) 2015.-2017⁵⁶
- Evaluacija preporuke (2011/711/EU)⁵⁷
- Zakon o autorskom pravu – svaka država ima svoj zakon, a za njegovu regulaciju unutar EU je zadužen *Ured Europske unije za zaštitu intelektualnog vlasništva (engl. European Union Intellectual Property Office - EUIPO)*

⁵⁶ Implementation of Commission Recommendation on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation, 04.06.2019. // Open-Heritage.eu Dostupno na: <https://www.open-heritage.eu/implementation-of-commission-recommendation-on-the-digitisation-and-online-accessibility-of-cultural-material-and-digital-preservation/> (18.05.2021.)

⁵⁷ Digitalizacija i internetski pristup materijalu o kulturi te digitalno očuvanje (evaluacija), 2021. // Europska komisija. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/11837-Digitalizacija-i-internetski-pristup-materijalu-o-kulturi-te-digitalno-ocuvanje-evaluacija-hr> (18.05.2021.)

Važna tema u opsežnoj digitalizaciji su i djela siročadi (*engl. Orphan works*). Radi se o djelima, kojima „nakon provedbe potrage i evidencije (...) nije identificiran autor ili nijedan od koautora (...), ili, čak i ako je identificiran autor ili jedan ili više koautora (...), nijedan od njih nije pronađen“.⁵⁸ A. Horvat smatra, da predstavljaju najveću prepreku automatiziranom postupku opsežne digitalizacije, budući da je kod takvih djela vrlo teško saznati tko je autor, pronaći ga i dobiti njegovo dopuštenje za digitalizaciju.⁵⁹

Potrebno je napomenuti da se Direktiva 2012/28/EU o djelima siročadi nastoji evaluirati, budući da se ne može koristiti u punoj mjeri. A. Matas navodi da institucije Direktivu ne mogu uspješno provoditi jer njene odredbe imaju ograničen opseg, velike zahtjeve te pružaju određenu pravnu nesigurnost. Osim toga, program Direktive se jednim dijelom preklapa sa pristupačnijom *Direktivom o autorskom i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu* pa se ona i češće upotrebljava.⁶⁰

Da su djela siročadi važna tema za opsežnu digitalizaciju moguće je vidjeti u mnogim radovima, primjerice autorica Horvat i Šapro-Ficović te u radovima autora koji obrađuju temu parnice Google Booksa, kao što su De La Durantaye, Matulionyte i Opderbeck. Iz njih se može zaključiti, da je Nagodba, predložena 2008. godine, potaknula rješavanje problema digitalizacije djela siročadi u SAD-u, ali i u EU.

Dok je SAD odlučio problem riješiti pomoću pravosudnog sustava, EU je stvorila mehanizme, koji se bave postojećim djelima siročadi. Pomoću njih se nastoji spriječiti stvaranje novih djela siročadi, „jer će budući nositelji prava biti registrirani u nekoj javnoj bazi podataka“.⁶¹ Tako je državama članicama predloženo stvaranje međusobno povezanih nacionalnih baza podataka u kojima bi korisnici djela siročadi unosili podatke, kao primjerice sve informacije koje posjeduju o nositelju autorskih prava tog djela.

⁵⁸ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. 23.03.2021. // [Zakon.hr](https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima) : pročišćeni tekstovi zakona. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (18.05.2021.)

⁵⁹ Horvat, A. Digitalizacija i knjižnice. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), str. 20. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106548> (27.06.2021.)

⁶⁰ Matas, A. Evaluating the Orphan Works Directive, 19.11.2020. // *europena pro*. Dostupno na: <https://pro.europeana.eu/post/evaluating-the-orphan-works-directive> (18.05.2021.)

⁶¹ Horvat, A. Digitalizacija i knjižnice. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), str. 24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106548> (27.06.2021.)

„S tom je svrhom u Europi pokrenut projekt ARROW (*eng. Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works*). Temeljni je cilj projekta ARROW pronalaženje načina za identifikaciju nositelja autorskih prava te utvrđivanje statusa autorskih prava djela kojima nije poznat nositelj autorskog prava ili koje više nisu dostupne na tržištu.“⁶² Nositelj projekta je konzorcij nacionalnih knjižnica, izdavača i organizacija za kolektivno ostvarivanje prava.⁶³ Riješeno je i pitanje rasprodanih djela, tako što su određene smjernice za njihovu digitalizaciju. U hrvatskom *Zakonu o autorskom pravu*, koji je zadnji puta nadopunjavao i izmijenjen 2018., je kao rješenje donesena iznimka, koja knjižnicama dozvoljava digitalizaciju djela siročadi ukoliko je prije toga uslijedila pomna pretraga za nositeljem autorskog prava, dok se u Njemačkoj djela siročadi smije digitalizirati, ako se plati saglediva naknada za licenciju.⁶⁴ Svakako je bolje i brže rješenje plaćanje naknada za licenciju, budući da marljiva potraga za autorom oduzima mnogo vremena, a u Hrvatskoj „Udruge za kolektivno ostvarivanje prava nemaju cjelovite baze podataka o autorima“, a „jedini koji ima organiziran registar nositelja prava je HDS-ZAMP, no samo za nositelje prava na glazbena djela.“⁶⁵ Moguća rješenja bi još bila uvođenje proširene kolektivne licencije (*engl. extended collective licence*) ili uvođenje posebne iznimke za knjižnice.⁶⁶

U SAD-u su oba pitanja ostala neriješena.⁶⁷ Svakako bi bilo brže i jednostavnije kada bi obje strane surađivale i pronašle zajedničko rješenje, međutim postoje dva različita stava u pogledu na

⁶² Petrušić, R.; Šalamon-Cindori, B. Google i knjižnice : suradnici ili protivnici? : stručni rad. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2010. Str. 15. Dostupno na:

https://www.academia.edu/14256057/Google_i_knji%C5%BEnice_suradnici_ili_protivnici (18.05.2021.)

⁶³ De La Durantaye, K. H is for harmonization : the Google Book Search Settlement and Orphan Works Legislation in the European Union. // NYLS Law Review 55, 1(2010/11), str. 164. Dostupno na:

https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1590&context=nyls_law_review (18.05.2021.)

⁶⁴ Euler, E. Kultur und Wissen Online : Google darf – und die Kulturerbeeinrichtungen?. 19.05.2016. // Deutsche digitale Bibliothek : Kultur und Wissen Online. Dostupno na: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/journal/hintergrund/kultur-wissen-online-google-darf-und-die-kulturerbeeinrichtungen?lang=de> (18.05.2021.)

⁶⁵ Horvat, A. Digitalizacija i knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 24,27. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106548> (27.06.2021.)

⁶⁶ Ibid, str. 25-26.

⁶⁷ Matulionyte, R. 10 years for Google Books and Europeana : copyright law lessons that the EU could learn from the USA. // International journal of law and information technology 24, 1(2016), str. 50. Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/ijlit/eav018> (18.05.2021.)

pravni sustav – SAD vjeruje u tržište, a EU ne. Europska unija smatra da tržište ne bi trebalo upravljati očuvanjem kulture.⁶⁸

Da postoje velike razlike između SAD-a i Europe je vidljivo i u radu “10 years for Google Books and Europeana: copyright law lessons that the EU could learn from the USA” Rite Matulionyte⁶⁹ u kojem uspoređuje američko i europsko zakonodavstvo povodom Google Booksove parnice. Primjećuje, da bi EU imala više koristi, kada bi u svom zakonodavstvu usvojila fleksibilnije iznimke, kao na primjer u SAD-u.

Američke knjižnice imaju veliku prednost zbog iznimaka i ograničenja, koja pod nazivom Fair-Use više pogoduju projektima digitalizacije. U odnosu na europske knjižnice mogu digitalizirati mnogo više građe jer za neka djela ne moraju tražiti dozvolu autora, što ujedno znači da imaju više očuvane građe te da posjeduju golemu količinu podataka, koju mogu koristiti za indeksiranje i stvaranje pretraživih baza podataka. EU nije u mogućnosti digitalizirati i indeksirati zaštićena djela u tom razmjeru jer je potrebno imati dozvolu autora, što je vremenski i financijski nemoguće provesti. Potrebna je enormna količina ljudskih i financijskih resursa, koje kulturne institucije ne posjeduju. Stoga se u Europi najbolje i najbrže provode projekti digitalizacije djela nezaštićenih autorskim pravom.⁷⁰

4. Suradnja Googlea s knjižnicama

Kako se ovdje radi o javno-privatnom partnerstvu (*engl.* PPP), Google s knjižnicama mora sklopiti ugovore u kojima će odrediti uvjete i postupak digitalizacije. Najveći problem velikih projekata, kao što je digitalizacija zbirka, su financijski uvjeti. U ovoj suradnji svaka strana financira dio projekta: Google snosi troškove za proces digitalizacije, a knjižnice za pripremu zbirka i njihovu obradu nakon digitalizacije. „Naravno da knjižnicama preostaje odluka o

⁶⁸ De La Durantaye, K. H is for harmonization : the Google Book Search Settlement and Orphan Works Legislation in the European Union. // NYLS Law Review 55, 1(2010/11), str. 166. Dostupno na: https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1590&context=nyls_law_review (18.05.2021.)

⁶⁹ Matulionyte, R. 10 years for Google Books and Europeana : copyright law lessons that the EU could learn from the USA. // International journal of law and information technology 24, 1(2016), str. 51. Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/ijlit/eav018> (18.05.2021.)

⁷⁰ Euler, E. Kultur und Wissen Online : Google darf – und die Kulturerbeeinrichtungen?. 19.05.2016. // Deutsche digitale Bibliothek : Kultur und Wissen Online. Dostupno na: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/journal/hintergrund/kultur-wissen-online-google-darf-und-die-kulturerbeeinrichtungen?lang=de> (18.05.2021.)

kriterijima za odabir građe iz svojih fondova. To pretpostavlja i dobro poznavanje potreba korisnika.“⁷¹ Nakon digitalizacije se jedna preslika prosljeđuje knjižnici, a druga ostaje Googleu. Knjižnice sa svojom kopijom izrađuju vlastitu digitalnu knjižnicu, koja služi kao dodatan izvor njihovim korisnicima. Zbog većih iznimki i ograničenja u američkom autorskopravnom zakonodavstvu se digitalizira više građe iz američkih knjižnica nego europskih. Google u europskim knjižnicama digitalizira samo građu nezaštićenu autorskim pravom.

4.1. Knjižnice kao partneri Googlea

Prvobitna namjera Google Booksa bila je suradnja sa najvećim knjižnicama SAD-a te pokušaj digitalizacije i indeksiranja njihovih najvećih zbirki u što kraćem roku.⁷² Na taj način bi velik broj knjiga bio dostupan cijelom svijetu, a ne samo određenoj zajednici. Kao što je već spomenuto, u projektu sudjeluje oko 60 knjižnica (podatak iz 2019. godine⁷³), kako američkih tako i europskih. Nakon tužbe Autorske komore SAD-a (*engl. Authors Guild*) i parnice koja je uslijedila, mnoge su se knjižnice dvoumle oko suradnje (npr. nezadovoljstvo Francuske i Njemačke te stvaranje *Europeane* kao alternative). No kako je parnicom riješeno pitanje poštivanja autorskih prava, Google zauzima vodeće mjesto u digitalizaciji knjiga.

4.1.1. Američke knjižnice

Google je projekt Google Books započeo u suradnji s američkim knjižnicama. Budući da se radi o velikom projektu, postoji i mnogo knjižnica koje sudjeluju. Neki najraniji primjeri su sljedeći:

⁷¹Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012. Str.151.

⁷² O *Google* pretraživanju knjiga : povijest *Google* pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)

⁷³ Hulliger, S. *Googles* Bücherdigitalisierungs-Projekt. Schweizer Radio und Fernsehen, Echo der Zeit. 30.07.2019. Dostupno na: <https://www.srf.ch/play/radio/echo-der-zeit/audio/googles-buecherdigitalisierungs-projekt?id=f0499d25-93bc-4901-b988-ded88a7f8289> (18.05.2021.)

- Knjižnice koje su prve sklopile ugovor sa Googleom 2004. godine⁷⁴:
 - **Sveučilište u Michiganu**, Knjižnica sveučilišta u Michiganu (*engl. University of Michigan*)
 - **Sveučilište Stanford**, Knjižnice sveučilišta Stanford (*engl. Stanford University*)
 - **Sveučilište Harvard**, Sveučilišna knjižnica Harvard (*engl. Harvard University*)
 - **Sveučilište Oxford**, *Bodleiana* (*engl. Oxford University*) – navedeno u potpoglavlju „*Europske knjižnice*“
 - **Knjižnica grada New Yorka** (*engl. New York Public Library*)

Nakon uspješnog početka 2004. godine, slijedi suradnja sa Sveučilišnim savezom velikih deset. Zbog velikog broja sudionika, ovu se suradnju može smatrati jednom od najvećih i najsloženijih suradnji Google Booksa.

- **Sveučilišni savez velikih deset** (*engl. Big Ten Academic Alliance - BTA*)⁷⁵
 - knjižnice 14 sveučilišta koja su dio *Big Ten Academic Alliance*⁷⁶:
 - Sveučilište Illinois (*engl. University of Illinois*)
 - Sveučilište Indiana (*engl. Indiana University - IU*)
 - Sveučilište u Iowi (*engl. University of Iowa*)
 - Sveučilište Maryland (*engl. University of Maryland*)
 - Državno sveučilište Michigan (*engl. Michigan State University*)
 - Sveučilište u Michiganu (*engl. University of Michigan*) – dio saveza, no posjeduje vlastiti ugovor sa *Googleom*⁷⁷; navedena je u prethodnoj točki, kao jedna od prvih knjižnica
 - Sveučilište u Minnesoti (*engl. University of Minnesota*)
 - Sveučilište Nebraska – Lincoln (*engl. University of Nebraska - Lincoln*)
 - Sveučilište Northwestern (*engl. Northwestern University*)

⁷⁴ Google Books. 2011. // Stanford Libraries. Dostupno na: <https://library.stanford.edu/projects/google-books> (18.05.2021.)

⁷⁵ Google Books Search Project : FAQ. 2007./2008. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/library/book-search/faq> (18.05.2021.)

⁷⁶ Member Universities. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/about/member-universities> (18.05.2021.)

⁷⁷ Brown, C. C. *Harnessing the power of Google : what every researcher should know*. Santa Barbara; Denver : Libraries Unlimited, 2017. Str. 68.

- Državno sveučilište Ohio (*engl. Ohio State University*)
 - Državno sveučilište u Pennsylvaniji (*engl. Pennsylvania State University*)
 - Sveučilište Purdue (*engl. Purdue University*)
 - Sveučilište Rutgers – New Brunswick (*engl. Rutgers University – New Brunswick*)
 - Sveučilište Wisconsin – Madison (*engl. University of Wisconsin - Madison*)
- digitalizacija zaštićenih i nezaštićenih djela, sukladno zakonu o autorskom pravu
 - posjeduju zajednički digitalni repozitorij u kojem se pohranjuju kopije građe digitalizirane za Google Books projekt
 - digitalizira se građa koja je jedinstvena za određeno sveučilište te koja još nije digitalizirana pomoću nekog drugog projekta
 - projekt je započeo 2007. godine.

Svakako je potrebno spomenuti i Kongresnu knjižnicu u Washingtonu, koja se odlučila na suradnju sa Google Booksom, kako bi zbirke učinila javno dostupnima.⁷⁸

- **Kongresna knjižnica u Washingtonu**⁷⁹
 - odlučila se isključivo za digitalizaciju nezaštićenih djela⁸⁰
 - donacija Googlea za izgradnju Svjetske digitalne knjižnice (*engl. World Digital Library*)
 - imali pilotski program skeniranja, koji su 2005. proširili na djela povijesne vrijednosti s njihovog pravnog odjela

⁷⁸ McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Str. 28. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (06.07.2021.)

⁷⁹ O Google pretraživanju knjiga : povijest Google pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)

⁸⁰ McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Str. 31-32. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (18.05.2021.)

- **Sustav sveučilišnih knjižnica Columbia** (*engl. Columbia University Library System*)
 - digitalizacija nezaštićenih djela

- **Sveučilišna knjižnica Cornell** (*engl. Cornell University Library*)

- **Sveučilišna knjižnica Princeton** (*engl. Princeton University Library*)
 - digitalizacija nezaštićenih djela

- **Sveučilište u Kaliforniji** (*engl. University of California*)⁸¹
 - digitalizacija zaštićenih i nezaštićenih djela
 - digitalizirana građa: 4,2 milijuna
 - početak projekta: 2006.
 - knjižnice sveučilišta su i dalje aktivni sudionici projekta.

4.1.2. Europske knjižnice

„U Europi knjižnice pokreću veće ili manje projekte digitalizacije koji prvenstveno uključuju vrijedna i rijetka izdanja knjiga koja su uglavnom slobodna“⁸² pa tako i u suradnji sa Googleom.

Neke od europskih knjižnica koje su odlučile sudjelovati u projektu masovne digitalizacije Google Books su sljedeće:

- **Austrijska nacionalna knjižnica** (*njem. Österreichische Nationalbibliothek*)

⁸¹ Where to find our books. 14.12.2020. // University of California : California Digital Library. Dostupno na: <https://cdlib.org/services/pad/massdig/where-to-find-our-books/> (18.05.2021.)

⁸² Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012. Str. 153.

- **Bavarska državna knjižnica u Münchenu** (*njem. Die Bayerische Staatsbibliothek*)⁸³
 - digitalizacija nezaštićenih djela
 - obuhvaća više od 2 milijuna knjiga
 - veliku ulogu ima *Centar za digitalizaciju u Münchenu* (*njem. Münchener Digitalisierungszentrum - MDZ*)⁸⁴
 - posrednik između *Bavarske državne knjižnice* i Googlea
 - zadaci: obrađuje i priprema digitalizirane kopije knjiga, tj. stavlja ih na mrežnu stranicu kako bi bile svima na raspolaganju te organizira njihovu dugoročnu pohranu u arhivu *Podatkovnog centra Bavarske akademije znanosti u Leibnizu* (*njem. Leibniz-Rechenzentrum der Bayerischen Akademie der Wissenschaften - LRZ*)
 - projekt započeo 2007. godine
 - prva njemačka knjižnica, koja je započela suradnju sa Googleom
 - posjeduju najveću digitalnu bazu podataka knjižnica u Njemačkoj (podatak iz 2017.)⁸⁵
 - projekt je proširen na zbirke državnih knjižnica u Regensburgu, Passau i Augsburgu te na Bamberg i Coburg⁸⁶
 - osim na Google Books, digitalne kopije su dostupne i u *Europeani* te Njemačkoj digitalnoj knjižnici (*njem. Deutsche Digitale Bibliothek*)

- **Bodleiana, Sveučilište u Oxfordu** (*engl. Bodleian Library, University of Oxford*)⁸⁷
 - digitalizacija nezaštićenih djela

⁸³ Google. // Bayerische Staatsbibliothek. Dostupno na: <https://www.bsb-muenchen.de/ueber-uns/kooperationen/google/> (18.05.2021.)

⁸⁴ Laufende Projekte. 2018. // Münchener Digitalisierungszentrum : Digitale Bibliothek (MDZ). Dostupno na: <https://www.digitale-sammlungen.de/index.html?c=projekte&l=de> (18.05.2021.)

⁸⁵ Bayerische Staatsbibliothek. Digitizing the books of The Bavarian State Library : a collaborative project for digitizing copyright-free library collections, 2007-2017. // Prezentacija : Google Arts & Culture, 2017. Dostupno na: <https://artsandculture.google.com/exhibit/books-online/-wISrUpNImLrLw> (18.05.2021.)

⁸⁶ Eine Bibliothek für Bayern : die Google-Digitalisierung der Staatlichen Bibliotheken Bayerns. 04.2020. // Bewahren, sammeln und entdecken : Jahresbericht. München : Bayerische Staatsbibliothek, 2019, str. 18. Dostupno na: https://www.bsb-muenchen.de/fileadmin/pdf/publikationen/jahresbericht/bsb_jb_2019.pdf (18.05.2021.)

⁸⁷ Books, journals and databases, 2021. // Bodleian Libraries : University of Oxford. Dostupno na: <https://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks> (18.05.2021.)

- početna faza projekta završena je 2009. sa nekoliko stotina tisuća digitaliziranih knjiga
 - osim *Bodleiane* na Google Booksu postoji i mrežna stranica *Digitalne Bodleiane*, koja je prvi puta pokrenuta 2015. godine ⁸⁸
- **Grad Antwerpen i Baštinska knjižnica Hendrik Conscience u Antwerpenu, Belgija** (engl. *City of Antwerp and Hendrik Conscience Heritage Library*)⁸⁹
 - digitalizacija nezaštićenih djela (16.-19.st.)
 - digitalizirana građa se sastoji od 32 000 knjiga izloženih u *Plantin-Moretus muzeju* i od 60 000 knjiga iz *Baštinske knjižnice Hendrik Conscience*
 - početak projekta: 2021. godina
- **Gradska knjižnica u Lyonu** (fran. *Bibliothèque municipale de Lyon*)
- **Knjižnica sveučilišta Ghent, Belgija** (engl. *Ghent University Library – The Book Tower*)⁹⁰
 - digitalizacija nezaštićenih djela (16.-19.st.)
 - sva djela starija od 1870. godine, osim posebnih formata⁹¹
 - vremenski period prvog projekta: 2007.-2015.
 - digitalizirano ~ 250 000 knjiga
 - budući da se u *Book Toweru* nalaze mnoge druge zbirke, uvijek će neka nova zbirka biti pogodna Googleu za digitalizaciju – npr. starija djela iz zbirke

⁸⁸ About Digital Bodleian, 2021. // Digital Bodleian. Dostupno na: <https://digital.bodleian.ox.ac.uk/about/> (18.05.2021.)

⁸⁹ Reccia, S. Google in Europe : City of Antwerp and Google to digitize 100.000 books. 24.03.2020. // Google Blog. Dostupno na: <https://blog.google/around-the-globe/google-europe/city-antwerp-and-google-digitize-100000-books/> (18.05.2021.)

⁹⁰ Mantels, R. The Book tower's long tail : on the deal between Google Books and Ghent University library. 25.06.2019. // The low countries. Dostupno na: <https://www.the-low-countries.com/article/the-book-towers-long-tail/#/> (18.05.2021.)

⁹¹ Kao što Brown (2017., str.74) navodi, neke knjige se zbog specifičnog formata ili veličine ne uklapaju u Googleov model skeniranja. Stoga su izostavljeni i ne digitaliziraju se.

knjižnice *Kraljevske akademija za nizozemski jezik i književnost* u Belgiji (engl. *The Royal Academy for Dutch Language and Literature*)

- 2019. započeta digitalizacija vrijednih aukcijskih kataloga

- **Nacionalna knjižnica Izraela**⁹²

- **Nacionalna knjižnica Katalonije** (engl. *National Library of Catalonia*)

- **Nacionalna knjižnica Nizozemske u Den Haagu – Kraljevska knjižnica** (engl. *The Royal Library of the Netherlands in the Hague*)⁹³
 - digitalizacija nezaštićenih djela (18.-19.st.) – do 1870.
 - ~ 160 000 knjiga
 - projekt: 2010. godine
 - cilj knjižnice: kroz razne projekte digitalizirati sve nizozemske knjige, novine i časopise iz 1470. na dalje

- **Nacionalna knjižnica u Beču** (njem. *Nationalbibliothek Wien*)

- **Sveučilište Complutense u Madridu** (engl. *Complutense University of Madrid*)

⁹² Fritze, C.; Krickl, M. Austrian Books Online : Acht Jahre Digitalisierung des historischen Buchbestandes der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google. // BIBLIOTHEK : Forschung und Praxis, 2019. Dostupno na: <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/21973> (18.05.2021.)

⁹³ Ham, S. Google. // KB : National library of the Netherlands. Dostupno na: <https://www.kb.nl/en/organisation/research-expertise/digitization-projects-in-the-kb/google> (18.05.2021.)

- **Švicarske knjižnice** – Centralna knjižnica u Zürichu, Centralna i visokoškolska knjižnica u Luzernu te Sveučilišna knjižnica u Bernu (*njem. Zentralbibliothek Zürich, Zentral- und Hochschulbibliothek Luzern und Universitätsbibliothek Bern*)⁹⁴
 - digitalizacija nezaštićenih djela (18.-19.st.)
 - nekoliko stotina tisuća knjiga
 - vremenski period projekta: 2020.-2022.

5. Analiza suradnje na temelju ugovora

Kao istraživački dio ovog rada, slijedi usporedba jednog ugovora sa američkom knjižnicom i jednog sa europskom knjižnicom. Budući da postoje razlike u zakonodavstvu i da su se kroz parnicu neki Googleovi postupci morali promijeniti, proučit će se i usporediti oba ugovora te vidjeti da li postoji razlika u njima.

Također će se sumirati kroz rad već spomenute razlike u ugovorima kao i razlozi za suradnju između knjižnica i Googlea.

5.1. Usporedba ugovora sklopljenih između partnerskih knjižnica i Googlea

Valja napomenuti da su ugovori, sklopljeni između knjižnica i Googlea, kod pojedinih knjižnica javno dostupni na njihovim mrežnim stranicama. Iz tog razloga u ovom slučaju nije primijenjen intervju kao istraživačka metoda, već su ugovori preuzeti sa mrežnih stranica i uspoređeni.

Kao primjer za suradnju sa **američkim knjižnicama** je odabran ugovor sklopljen 2007. godine između **Googlea i Sveučilišnog saveza velikih deset** (*engl. Big Ten Academic Alliance* –

⁹⁴ Eiholzer, S. Google Books spannt mit Schweizer Bibliotheken zusammen. 04.08.2019. // Schweizer Radio und Fernsehen (SRF). Dostupno na: <https://www.srf.ch/news/schweiz/schnelleres-digitalisieren-google-books-spannt-mit-schweizer-bibliotheken-zusammen> (18.05.2021.)

BTAA⁹⁵), što znači da se ugovor odnosi na svih 14 sveučilišta, članica *Sveučilišnog saveza velikih deset*, i njihove knjižnice.⁹⁶

Ugovorom je određeno da Google, povodom odredbe Fair-Use, smije digitalizirati zbirke BTAA knjižnica. Kako bi zbirke bile što manje izložene oštećenju, a troškovi minimalni, odlučeno je istovremeno stvarati dvije digitalne kopije - jednu za Google Books, koja će kroz projekt biti javno dostupna na njihovoj mrežnoj stranici i jednu za knjižnice BTAA, za stvaranje zajedničkog digitalnog repozitorija - *Hathi Trust*⁹⁷, koji bi korisnicima olakšao pretraživanje i korištenje građe.

Kako bi to bilo moguće, navedeno je nekoliko uvjeta, kojih se obje strane moraju pridržavati.

PROCES DIGITALIZACIJE

Građu, koju bi Google mogao digitalizirati, odabiru obje strane zajedno – Google s jedne strane, upravni uredi BTAA zajedno sa svakim pojedinačnim sveučilištem s druge strane. Sporazumom je dogovoreno, da će sveučilišta odrediti najmanje 10.000.000 svezaka, koje mogu upotrijebiti za projekt digitalizacije. Pritom će se obratiti pozornost na građu, čiji je sadržaj nov i jedinstven za Google, ali i na zbirke građe posebne vrste. Prema ugovoru, konačnu odluku o građi koja će biti digitalizirana donosi Google, ali u suradnji sa upravnim uredima BTAA. Zajedno će razviti slijed i raspored provedbe projekta, a sveučilišta će za odabranu građu Googleu proslijediti metapodatke i identifikacijske oznake, kao primjerice ISBN.

Sveučilišne knjižnice zadužene su za pripremu građe za digitalizaciju, transport do dogovorenog odredišta, kao i za obradu digitalnih kopija, kontrolu kvalitete kopija te vraćanja građe na police. Google je odgovaran za građu u daljnjem transportu, ukoliko je potreban, te prilikom procesa digitalizacije, što podrazumijeva moguć gubitak, štetu ili uništenje građe.

⁹⁵ Do 2016. godine je *Sveučilišni savez velikih deset* bio poznat pod nazivom *Committee on Institutional Cooperation – CIC*.

⁹⁶ Google Agreement : Google Book Search Project. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/library/book-search/cic-google-agreement> (18.05.2021.)

⁹⁷ Google Books Search Project : FAQ. 2007./2008. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/library/book-search/faq> (18.05.2021.)

TROŠKOVI

Troškovi koje snose sveučilišta su:

- 1.) troškovi premještanja i transporta građe na dogovorenu lokaciju te njihovo vraćanje na police,
- 2.) troškovi koji se odnose na djelatnike i suradnike sveučilišta uključenih u projekt,
- 3.) tehnička oprema potrebna za obradu i pohranu digitalnih kopija,
- 4.) troškovi za nužne konzervatorske radove, koji se odrađuju prije digitalizacije,
- 5.) kodiranje i inventarizacija, odnosno obrada građe.

Troškovi koje snosi Google su sljedeći:

- 1.) troškovi koji se odnose na Googleove djelatnike, koji sudjeluju u projektu,
- 2.) tehnička oprema potrebna za digitalizaciju građe,
- 3.) prostor i ostali sadržaj koji je potreban za provedbu projekta,
- 4.) troškovi transporta do mjesta na kojem se provodi digitalizacija te vraćanje građe.

POSJEDOVANJE I KORIŠTENJE DIGITALNIH PRESLIKA I USLUGA

Obje strane su suglasne da će se pridržavati autorskog prava. U digitalizaciju je uključena građa koja je javno dostupna, ali i ona koja je zaštićena autorskim pravom. Ukoliko nositelj autorskih prava ne želi da njegovo djelo bude javno dostupno, potrebno je uručiti zahtjev za njegovo uklanjanje te će se digitalna kopija rada u roku od 48 sati izbrisati i maknuti sa mrežne stranice Google Books, ukoliko tamo već postoji. Također će se ukloniti i iz digitalnog repozitorija BTAA, ako je nužno.

Google svoju digitalnu kopiju smije koristiti kao dio Google usluge. U tom slučaju, krajnji korisnik neće morati platiti usluge pretraživanja javno dostupnih ili zaštićenih djela koristeći indeks cjelovitog teksta ili sadržaja, prikazivanja rezultata pretraživanja javno dostupnih i autorskim pravom zaštićenih djela te prikazivanja cjelovitog teksta javno dostupnih djela.

Google za digitalnu kopiju djela zaštićenih autorskim pravom može tražiti licenciju, što mu omogućuje korištenje tog djela na bilo koji način koji je propisan, tj. određen licencijom. Međutim mora pripaziti da se djelo koristi u skladu sa autorskim pravom.

Budući da je Google već prije ove suradnje sklopio ugovore sa dvije članice BTAA, Sveučilištem u Michiganu i Sveučilištem u Wisconsinu, ovim se ugovorom ne zamijenjuju uvjeti postignuti njihovim zasebnim ugovorima, već se samo nadopunjuju onoliko koliko je potrebno, da im se omogući sudjelovanje u BTAA projektu.

Što se tiče samog pristupa digitalnim kopijama putem BTAA knjižnica, korisnik bude prebačen na Google Books mrežnu stranicu. Moguće je pregledati javno dostupne digitalne kopije na mrežnoj stranici digitalnog repozitorija *Hathi Trust*, te ih pretražiti ili preuzeti. Za pregledavanje i preuzimanje djela zaštićenih autorskim pravom, potrebno je biti član knjižnica.

S druge strane, kao primjer suradnje sa **europskim knjižnicama** odabran je ugovor između **Googlea i Austrijske nacionalne knjižnice**, koja je do tada provela već mnoge druge projekte digitalizacije.⁹⁸ Iako sam ugovor nije vidljiv na njihovoj mrežnoj stranici, postoje „Često postavljena pitanja“ na temu Google Books, u kojima se nalazi većina, ako ne i sve informacije, koje bi se mogle nalaziti u ugovoru, budući da knjižnica želi, da njihov rad i suradnje budu transparentni.⁹⁹

PROCES DIGITALIZACIJE

Prvi pregovori su započeti 2008. godine, a sam projekt *Austrian Books Online* započeo je tek 2011. godine, nakon što je provedeno nekoliko testnih faza. Knjižnica dozvoljava samo digitalizaciju djela nezaštićenih autorskim pravom, kao i druge europske knjižnice. Stoga je cilj suradnje bio digitalizirati svu povijesnu građu 16. – 19. st. (oko 600.000 svezaka). Osim knjiga

⁹⁸ Kaiser, M.; Majewski, S. Austrian Books Online: Die Public Private Partnership der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google. // BIBLIOTHEK : Forschung und Praxis 37, 2(2013), str. 197–208. Dostupno na: <https://www.degruyter.com/view/journals/bfup/37/2/article-p197.xml> (18.05.2021.)

⁹⁹ Austrian Books Online : public private partnership der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google : häufig gestellte Fragen, 03.05.2013. // Österreichische Nationalbibliothek. Dostupno na: https://www.onb.ac.at/fileadmin/user_upload/PDF_Download/ABO_FAQ_de_201304_v1.2.4.pdf (18.05.2021.)

na njemačkom jeziku, knjižnica posjeduje i mnoge knjige na turskom, mađarskom, poljskom, francuskom, talijanskom i latinskom jeziku, koje su također digitalizirane. Potrebno je spomenuti i hrvatsku nacionalnu zbirku *Croaticu*, koja isto čini dio fonda Austrijske nacionalne knjižnice. Čine ju hrvatska djela tiskana u Austriji između 16. i 18. st.

Knjige koje se u projektu ne digitaliziraju su one, koje su velikog formata ili one, koje su iznimno vrijedne, a iz konzervatorskih razloga ne mogu biti digitalizirane.

Budući da je cilj postignut 2018. godine, Austrijska nacionalna knjižnica je sklopila novi ugovor sa Googleom, prema kojem Google svake godine digitalizira građu, koja od tog trenutka više nije zaštićena autorskim pravom (*engl. Moving Wall*). Na taj način je knjižnica uvijek u toku sa očuvanjem građe, ali i njenom dostupnosti na mrežnoj stranici.¹⁰⁰ Njihove digitalne kopije su sačuvane u digitalnom arhivu knjižnice.

TROŠKOVI

Troškovi su podijeljeni kao i kod američkih knjižnica. Google preuzima troškove koji se odnose na digitalizaciju, tehnologiju (OCR, skeniranje i sl.), prostor i ostali sadržaj, djelatnike Googlea koji sudjeluju u projektu, troškovi transporta te su odgovorni za građu kada ju preuzmu za digitalizaciju. Knjižnice financiraju svoje djelatnike koji sudjeluju u projektu, potrebne restauratorske radove, pripremu za digitalizaciju, transport do određenog mjesta, ako to nije knjižnica te kontrola kvalitete, obrada i vraćanje građe na police.

POSJEDOVANJE I KORIŠTENJE DIGITALNIH PRESLIKA I USLUGA

Digitalizacijom fond Austrijske nacionalne knjižnice postaje javno dostupan na mrežnoj stranici Google Booksa. Time se proširuje njen krug korisnika na cijeli svijet.

Digitalne kopije djela su dugotrajno pohranjene u digitalnom arhivu knjižnice te dostupne u katalogu knjižnice ili digitalnim zbirkama. Knjižnica namjerava razviti još nekoliko usluga,

¹⁰⁰ Fritze, C.; Krickl, M. Austrian Books Online : Acht Jahre Digitalisierung des historischen Buchbestandes der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google. // BIBLIOTHEK : Forschung und Praxis, 2019. Dostupno na: <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/21973> (18.05.2021.)

pomoću kojih će korisnicima olakšati pretraživanje i unaprijediti korištenje fonda. Za sada je cjelokupni tekst pretraživ, može se povećati te je svugdje dostupan, neovisno o lokaciji korisnika. Može se preuzeti (samo za članove knjižnice) i ispisati. To olakšava korištenje građe osobama s invaliditetom te omogućuje brža i bolja istraživanja kao primjerice razvoj lingvistike, povijesna istraživanja i sl.

Što se tiče Googlea, ima jednaka prava kao i u ugovorima sa američkim knjižnicama. Može koristiti kopije zaštićene autorskim pravom ukoliko zatraži licencu te prema uputama koje su propisane licencom. Također smije koristiti kopije kao dio Google usluga.

Razlog zašto je Google odabrao upravo Austrijsku nacionalnu knjižnicu leži u njezinom fondu. Austrijska nacionalna knjižnica je prije bila Dvorska knjižnica Habsburške monarhije te stoga posjeduje vrijedna djela sa svih područja tadašnje monarhije na mnogim jezicima.

Na mrežnim stranicama drugih europskih knjižnica, kao primjerice Nizozemske kraljevske knjižnice i Bavorske državne knjižnice je moguće pronaći još nekoliko informacija o suradnji sa Googleom, koje na mrežnim stranicama drugih knjižnica nisu vidljive.

Tako recimo Nizozemska kraljevska knjižnica detaljnije prikazuje postupak provjere digitalnih kopija djela, koje dobije nakon procesa digitalizacije.

Postupak obuhvaća:

- provjeru kvalitete fotografija/potpunog teksta
- provjeru kompletnosti
- provjeru točnosti imena datoteka
- provjeru točnosti poveznica između različitih datoteka
- prelazak na interne standarde
- kopiranje datoteka u različite sustave za pohranu

Provjera kvalitete se odvija na različite načine, ovisno o veličini projekta. Tako se za velike projekte kao što je Google Books, više ne može koristiti manualna kontrola. Stoga knjižnica uključena u razvoj generičke aplikacije za kontrolu kvalitete sa kojom može većinu točaka automatizirati. Također pokušavaju osmisliti način, na koji bi se velike količine podataka najbrže moguće mogle kopirati iz jednog sustava u drugi.¹⁰¹

Bavarska državna knjižnica kao pomoć drugim knjižnicama, koje surađuju sa Googleom nudi isječak iz baze podataka kako bi mogle usporediti rezultate digitalizacije. Isječak služi isključivo u te svrhe i ne daje se na korištenje trećima.¹⁰²

Osim u knjižničnim katalozima i na Google Booksu, građa europskih knjižnica se može pronaći i na mrežnoj stranici *Europeane*.¹⁰³

Ovo su samo dva primjera ugovora, u kojima se vide uobičajeni uvjeti i način na koji ovakva suradnja funkcionira. Knjižnice bi trebale obratiti pozornost na moguće restrikcije od strane Googlea, kao što je primjerice nemogućnost davanja digitalnih kopija obrazovnim ili drugim ustanovama kao oblik međuknjižnične posudbe ili mogućnost zarade, ako se raznim korisnicima omogući preuzimanje digitalnih kopija (u skladu sa zakonom).¹⁰⁴

5.2. Razlike između Googleove suradnje s američkim i europskim knjižnicama

Kroz usporedbu ugovora u prethodnom poglavlju, vidljivo je, da ne postoji mnogo razlika između američkih i europskih knjižnica. Jedina ključna razlika među njima je odabir građe za digitalizaciju s obzirom na autorsko pravo. Dok europske knjižnice digitaliziraju isključivo građu koja nije zaštićena autorskim pravom, američke knjižnice, zahvaljujući iznimkama i

¹⁰¹ Handling Content. // KB : National library of the Netherlands. Dostupno na:

<https://www.kb.nl/en/organisation/research-expertise/digitization-projects-in-the-kb/digitization-at-the-kb-backgrounds-and-documentation/handling-content> (18.05.2021.)

¹⁰² Informationen für Antragssteller DFG-geförderter Digitalisierungsprojekte. // Bayerische Staatsbibliothek. Dostupno na: <https://www.bsb-muenchen.de/ueber-uns/kooperationen/informationen-fuer-antragssteller-dfg-geforderter-digitalisierungsprojekte/> (18.05.2021.)

¹⁰³ Austrian Books Online, 2020. // Österreichische Nationalbibliothek. Dostupno na: <https://www.onb.ac.at/digitaler-lesesaal/austrian-books-online-abo> (18.05.2021.)

¹⁰⁴ McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Str. 34. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (18.05.2021.)

ograničenjima u zakonu, dozvoljavaju digitalizaciju i zaštićenih i nezaštićenih djela. U Americi se nezaštićenim smatraju sva djela, koja su objavljena prije 1925. godine, dok se u Europi to odnosi na djela, koja su objavljena prije 1951. Na taj način knjižnice poštuju zakon, rade na očuvanju građe te ju čine dostupnom svima u svijetu, ne ograničavajući se samo na knjižnicu.

5.3. Razlozi za suradnju

Kroz rad su spomenuti mnogi razlozi za suradnju, stoga su ovdje još jednom sažeti i navedeni za svaku stranu posebno.

Knjižnice

- **OČUVANJE**

Knjige koje su digitalizirane ne moraju se toliko često davati na korištenje, što potiče očuvanje građe. Osim toga, digitalna kopija služi kao sigurnosna kopija u slučaju katastrofe i mogućeg uništenja građe.

- **DOSTUPNOST**

Građa će se više koristiti ukoliko je dostupna na mreži. Na taj način istoj građi može pristupiti više korisnika istovremeno, bez obzira na njihovu lokaciju. Zbog bolje preglednosti, veće dostupnosti i mogućnosti pretraživanja će pojedina građa biti više korištena, nego kada je bila samo na policama.

- **ISTRAŽIVANJA**

Pomoću digitalizacije su moguća drugačija i detaljnija istraživanja. Tekst se može bolje proučiti jer se digitalna kopija može povećati, pretraživati i sl. Osim toga, na taj su način rijetka povijesna djela dostupna svakom u svijetu, bez obzira na lokaciju. Bavarska

državna knjižnica (njem. *Bayerische Staatsbibliothek*) navodi kako se kod njih svakodnevno preuzme više od 2500 digitalnih kopija djela, koje se koriste u istraživačke i znanstvene svrhe od strane korisnika iz cijelog svijeta.

- FINANCIJSKA SREDSTVA

Budući da knjižnice nikada neće imati toliko financijskih sredstava da bi digitalizirale svu građu, najbolji način da se taj cilj postigne je suradnja sa privatnim partnerima kao što je Google (javno-privatno partnerstvo). Oni posjeduju financijska sredstva, znanje i tehnologiju potrebnu za provedbu tako velikih projekata.

- PUBLICITET

Sklapanje ugovora sa Googleom ili nekim drugim velikim kompanijama postiže veliki medijski publicitet, što knjižnicama može omogućiti veliku potporu u daljnjem radu.¹⁰⁵

- BRZINA

Google je u mogućnosti digitalizirati cijeli fond knjižnice u svega par godine. Primjerice Knjižnica sveučilišta Ghent - Google je od 2007. do 2010. digitalizirao pet tisuća svezaka mjesečno, što sama knjižnica ne bi mogla postići u tako kratkom vremenu.

- FLEKSIBILNOST

Knjižnice smiju istovremeno surađivati i sa drugim partnerima ili same digitalizirati svoju građu, bez obzira na projekt u kojem surađuju sa Googleom.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Mantels, R. The Book tower's long tail : on the deal between Google Books and Ghent University library. 25.06.2019. // The low countries. Dostupno na: <https://www.the-low-countries.com/article/the-book-towers-long-tail#/> (18.05.2021.)

¹⁰⁶ McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Str. 29. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (18.05.2021.)

Google

- POMOĆ

Google vjeruje da masovnom digitalizacijom pomaže autorima, nakladnicima i knjižarama tako što autore i nakladnike povezuje sa knjižarama, a čitateljima sugerira gdje mogu pronaći i kupiti knjigu. Također tvrde, da „knjižare ne moraju plaćati da se njihove veze uključe u Google pretraživanje knjiga, a Google ne prima novac ako kupite knjigu od jednog od tih prodavača“. ¹⁰⁷

- UNAPRIJEĐENJE

Google pomoću opsežne digitalizacije ima pristup milijunima knjiga što znači da pohranjuje enormne količine podataka. Pomoću tih informacija unaprjeđuje svoju tražilicu kao i ostale usluge i tehnologiju, što dovodi do toga da računala mogu odgovoriti na pitanja, na koja ljudi mogu odgovoriti samo uz velik napor. ¹⁰⁸

- PRODAJA PODATAKA

Google ne zarađuje na način da korisnicima naplaćuje korištenje njihovih usluga, već pomoću podataka koje korisnici „ostave“. Pretraživanjem mrežnih stranica, korištenjem el. pošte ili nekih drugih usluga korisnici ostavljaju svoje podatke, koje kompanija prikuplja i prodaje, postavlja odgovarajuće reklame i unaprjeđuje svoje usluge. ¹⁰⁹

¹⁰⁷ O Google pretraživanju knjiga : istine i zablude. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/facts.html> (18.05.2021).

¹⁰⁸ Eiholzer, S. Google Books spannt mit Schweizer Bibliotheken zusammen. 04.08.2019. // Schweizer Radio und Fernsehen (SRF). Dostupno na: <https://www.srf.ch/news/schweiz/schnelleres-digitalisieren-google-books-spannt-mit-schweizer-bibliotheken-zusammen> (18.05.2021.)

¹⁰⁹ Authors Guild V. Google : questions and answers. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/authors-guild-v-google-questions-answers/> (18.05.2021.)

- MONOPOL

Zahvaljujući naprednoj tehnologiji, koju postiže prikupljanjem podataka, Google ima sve više korisnika. Također nude sve više usluga te je, uz projekt Google Books, 2011. godine osnovao i Googleov kulturni institut (*engl. Google Cultural Institute*), koji je pokrenuo *Google Art Project*¹¹⁰. Ovim dodatnim projektom je Google obuhvatio svaki segment kulture. Kompaniji to donosi veliku zaradu, međutim države članice EU su u strahu da kompanija prevladava na tržištu i na taj način ima monopol.

Google tvrdi, da su razlozi njihova djelovanja u projektu Google Books izričito filantropski, a ne komercijalni.¹¹¹ Iako je projekt neizmjereno koristan i važan, kako korisnicima tako i knjižnicama, njihovo je djelovanje, s obzirom na gore navedene razloge za suradnju, koji su proizašli iz analize i usporedbe mnogih izvora, unatoč svemu komercijalne naravi.

Prema Mc Donald¹¹² je Google proces digitalizacije drastično usporio, nakon što je sud odbio Nagodbu o sporazumu. Osim toga, ukinuo je Google Books blog te njegovu aktivnost na društvenim mrežama, a većinu djelatnika, koji su sudjelovali u projektu, premjestio. Od tada se na projektu radi u pozadini. Unaprjeđuje se tehnologija, algoritmi za pretraživanje, skeneri i sl., što isto ukazuje na Googleove komercijalne ciljeve.

¹¹⁰ Books : from scrolls to screens : look back at the pages from history and discover the next chapter in reading. 2020. // Google Arts & Culture. Dostupno na: <https://artsandculture.google.com/project/books> (18.05.2021.)

¹¹¹ Hulliger, S. Googles Bücherdigitalisierungs-Projekt. Schweizer Radio und Fernsehen, Echo der Zeit. 30.07.2019. Dostupno na: <https://www.srf.ch/play/radio/echo-der-zeit/audio/googles-buecherdigitalisierungs-projekt?id=f0499d25-93bc-4901-b988-ded88a7f8289> (18.05.2021.)

¹¹² McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Str. 37. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (18.05.2021.)

6. Zaključak

Da li je suradnja knjižnica sa Googleom u projektu Google Books dobra odluka ili ne bilo je teško procijeniti. Nakon pomne analize može se zaključiti da u suradnji ima više pozitivnih strana nego negativnih. Naravno da će velike tvrtke razmišljati o vlastitom profitu, međutim i javnost i knjižnice imaju nemjerljivu korist od ovog projekta. Osim što je knjižnična građa javno dostupna putem mrežne stranice Google Books i raznih kataloga knjižnica, zahvaljujući projektu i parnici, više je pažnje posvećeno razvoju tehnologije, novih mogućnosti te zakonodavstvu. Države su primijetile, da je potrebno posvetiti više pažnje ažuriranju zakona, kako bi bili u skladu s vremenom, odnosno digitalnim razdobljem. Nakon parnice se Google Books projekt provodi u pozadini, budući da ne postoje javno dostupne informacije od strane Googlea, koje bi bile novije od 2011./2012. godine. Google Books blog je ukinut 2012. godine, a ostale važne informacije su dostupne u Googleovom pomoćnom centru. Nove suradnje se objavljuju kao usputna vijest u dnevnim novinama ili na stranicama knjižnica koje surađuju u projektu.

Svakako treba naglasiti, da se Google Books ne može koristiti kao mjesto na kojem će se potrebna literatura pronaći besplatno, već kao izvor informacija, odnosno tzv. strojnočitljiv katalog u kojem će korisnik pronaći informaciju o potrebnoj literaturi.

Kao slabu točku projekta potrebno je izdvojiti činjenicu, da u digitaliziranoj građi Google Booksa nedostaje građa 20.st. Iako su razlog tome poštivanje autorskih prava i potrebna financijska sredstva, ta građa također ima veliku ulogu u daljnjem razvoju projekta. Prije svega zato što su projekti, kao što je primjerice Europeana, za taj problem pronašli rješenje.¹¹³

U svijetu postoji još mnogo knjižnične građe, koju je potrebno digitalizirati te bi projekt mogao imati budućnost, ukoliko se dogovori suradnja i sa ostalim knjižnicama svijeta. Osim toga, uvijek je moguć razvoj tehnologije i digitalnih alata, koji bi korisnicima pružili novi pogled na već digitaliziranu građu te omogućili drugačiji pristup građi, odnosno novi način korištenja.

¹¹³ De La Durantaye, K. H is for harmonization : the Google Book Search Settlement and Orphan Works Legislation in the European Union. // NYLS Law Review 55, 1(2010/11), str. 161. Dostupno na: https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1590&context=nyls_law_review (06.07.2021.)

7. Literatura

Tiskani izvori:

1. Brown, C. C. Harnessing the power of Google : what every researcher should know. Santa Barbara; Denver : Libraries Unlimited, 2017.
2. Cimperšak, M. Digitalne knjižnice. // Heritage live : upravljanje baštinom uz pomoć informacijskih alata / Stančić, H.; Zanier, K. Koper : Univerzitetna založba Annales, 2012. Str. 32-36.
3. Horvat, A.; Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.
4. Horvat, A.; Živković, D. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012.
5. Pessach, G. The political economy of digital cultural preservation. // Digital archives : management, use and access / ur. Milena Dobreva. London : Facet, 2018. Str. 39-72.
6. Šapro-Ficović, M. Masovna digitalizacija knjiga : utjecaj na knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 216 - 250.
7. Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb : Multigraf, 2001.

Elektronički izvori:

1. About Digital Bodleian, 2021. // Digital Bodleian. Dostupno na: <https://digital.bodleian.ox.ac.uk/about/> (18.05.2021.)
2. Allaby, M. A Dictionary of Zoology. // Google Books. Dostupno na: https://books.google.hr/books?id=6rtFAAAAYAAJ&redir_esc=y (18.05.2021.)
3. Austrian Books Online : public private partnership der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google : häufig gestellte Fragen, 03.05.2013. // Österreichische Nationalbibliothek. Dostupno na: https://www.onb.ac.at/fileadmin/user_upload/PDF_Download/ABO_FAQ_de_201304_v1.2.4.pdf (18.05.2021.)
4. Authors Guild V. Google. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/where-we-stand/authors-guild-v-google/> (18.05.2021.)

5. Authors Guild V. Google : questions and answers. // The Authors Guild. Dostupno na: <https://www.authorsguild.org/authors-guild-v-google-questions-answers/> (18.05.2021.)
6. Bayerische Staatsbibliothek. Digitizing the books of The Bavarian State Library : a collaborative project for digitizing copyright-free library collections, 2007-2017. // Prezentacija : Google Arts & Culture, 2017. Dostupno na: <https://artsandculture.google.com/exhibit/books-online/-wISrUpNImLrLw> (18.05.2021.)
7. Blazinarić, I. Autorskoppravna pitanja pri digitalizacija knjiga : primjer projekata Google Books, Gutenberg i Europeana : diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2015. Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/6084/1/blazinarić_diplomski-kona%C4%8Dna%20verzija.pdf (18.05.2021.)
8. Books : from scrolls to screens : look back at the pages from history and discover the next chapter in reading. 2020. // Google Arts & Culture. Dostupno na: <https://artsandculture.google.com/project/books> (18.05.2021.)
9. Books, journals and databases, 2021. // Bodleian Libraries : University of Oxford. Dostupno na: <https://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks> (18.05.2021.)
10. Chen, J.; Xie, Y. Writer sues Google for copyright infringement, 16.12.2009. // China Daily. Dostupno na: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-12/16/content_9184029.htm (18.05.2021.)
11. De La Durantaye, K. H is for harmonization : the Google Book Search Settlement and Orphan Works Legislation in the European Union. // NYLS Law Review 55, 1(2010/11), str. 157-173. Dostupno na: https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1590&context=nyls_law_review (06.07.2021.)
12. Digitalizacija. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68025> (18.05.2021.)
13. Digitalizacija i internetski pristup materijalu o kulturi te digitalno očuvanje (evaluacija), 2021. // Europska komisija. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/11837-Digitalizacija-i-internetski-pristup-materijalu-o-kulturi-te-digitalno-ocuvanje-evaluacija-hr> (18.05.2021.)
14. Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ, 17.04.2019. // EUR-Lex : pristup zakonodavstvu Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790&qid=1620039417997> (18.05.2021.)

15. Direktiva (EU) 2019/1024 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o otvorenim podacima i ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (preinaka). 26.06.2019. // EUR-Lex : pristup zakonodavstvu Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1606413759173&uri=CELEX%3A32019L1024> (18.05.2021.)
16. Direktiva 2012/28/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o određenim dozvoljenim korištenjima djela siročadi, 25.10.2012. // EUR-Lex : pristup zakonodavstvu Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0028&qid=1620326746091> (18.05.2021.)
17. Eiholzer, S. Google Books spannt mit Schweizer Bibliotheken zusammen. 04.08.2019. // Schweizer Radio und Fernsehen (SRF). Dostupno na: <https://www.srf.ch/news/schweiz/schnelleres-digitalisieren-google-books-spannt-mit-schweizer-bibliotheken-zusammen> (18.05.2021.)
18. Eine Bibliothek für Bayern : die Google-Digitalisierung der Staatlichen Bibliotheken Bayerns. 04.2020. // Bewahren, sammeln und entdecken : Jahresbericht. München : Bayerische Staatsbibliothek, 2019, str. 18. Dostupno na: https://www.bsb-muenchen.de/fileadmin/pdf/publikationen/jahresbericht/bsb_jb_2019.pdf (18.05.2021.)
19. Euler, E. Kultur und Wissen Online : Google darf – und die Kulturerbeeinrichtungen?. 19.05.2016. // Deutsche digitale Bibliothek : Kultur und Wissen Online. Dostupno na: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/journal/hintergrund/kultur-wissen-online-google-darf-und-die-kulturerbeeinrichtungen?lang=de> (18.05.2021.)
20. European Union Intellectual Property Office. 2021. Dostupno na: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en> (18.05.2021.)
21. Free books in Google Books. 2020. // Google Books. Dostupno na: https://www.google.com/googlebooks/about/free_books.html (18.05.2021.)
22. Fritze, C.; Krickl, M. Austrian Books Online : Acht Jahre Digitalisierung des historischen Buchbestandes der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google. // BIBLIOTHEK : Forschung und Praxis, 2019. Dostupno na: <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/21973> (18.05.2021.)
23. Google. // Bayerische Staatsbibliothek. Dostupno na: <https://www.bsb-muenchen.de/ueber-uns/kooperationen/google/> (18.05.2021.)
24. Google. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68093> (29.06.2021)
25. Google Agreement : Google Book Search Project. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/library/book-search/cic-google-agreement> (18.05.2021.)

26. Google Books. 2011. // Stanford Libraries. Dostupno na:
<https://library.stanford.edu/projects/google-books> (18.05.2021.)
27. Google Books. // Wikipedia : the free encyclopedia. Dostupno na:
https://en.wikipedia.org/wiki/Google_Books (18.05.2021.)
28. Google Books Library Project. 2012. // Google Books. Dostupno na:
<https://books.google.com/intl/en-GB/googlebooks/library.html> (18.05.2021.)
29. Google Books Search Project : FAQ. 2007./2008. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na:
<https://www.btaa.org/library/book-search/faq> (18.05.2021.)
30. Google Library Partnership. 2020. // Office of the Vice President for communications : Public Affairs, University of Michigan. Dostupno na: <https://publicaffairs.vpcomm.umich.edu/key-issues/google-settlement-ruling/google-library-partnership/> (18.05.2021.)
31. Gorman, M. Google and God's Mind : The problem is, information isn't knowledge. 17.12.2004. // Los Angeles Times. Dostupno na: http://serials.infomotions.com/colldv-1/archive/2005/att-0054/M-Gorman_Google_and_God_s_Mind.pdf (29.07.2021.)
32. Ham, S. Google. // KB : National library of the Netherlands. Dostupno na:
<https://www.kb.nl/en/organisation/research-expertise/digitization-projects-in-the-kb/google> (18.05.2021.)
33. Handling Content. // KB : National library of the Netherlands. Dostupno na:
<https://www.kb.nl/en/organisation/research-expertise/digitization-projects-in-the-kb/digitization-at-the-kb-backgrounds-and-documentation/handling-content> (18.05.2021.)
34. Horvat, A. Digitalizacija i knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 17-27. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106548> (27.06.2021.)
35. Hulliger, S. Googles Bücherdigitalisierungs-Projekt. 30.07.2019. // Schweizer Radio und Fernsehen, Echo der Zeit. Dostupno na: <https://www.srf.ch/play/radio/echo-der-zeit/audio/googles-buecherdigitalisierungs-projekt?id=f0499d25-93bc-4901-b988-ded88a7f8289> (18.05.2021.)
36. IFLA/UNESCO Manifest za digitalne knjižnice : premostiti digitalnu podjelu : učiniti svjetsku kulturnu i znanstvenu baštinu dostupnu svima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 193-196. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106567> (29.07.2021.)
37. Implementation of Commission Recommendation on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation, 04.06.2019. // Open-Heritage.eu Dostupno na:
<https://www.open-heritage.eu/implementation-of-commission-recommendation-on-the-digitisation-and-online-accessibility-of-cultural-material-and-digital-preservation/> (18.05.2021.)

38. Informationen für Antragssteller DFG-geförderter Digitalisierungsprojekte. // Bayerische Staatsbibliothek. Dostupno na: <https://www.bsb-muenchen.de/ueber-uns/kooperationen/informationen-fuer-antragssteller-dfg-gefoerderter-digitalisierungsprojekte/> (18.05.2021.)
39. Kaiser, M.; Majewski, S. Austrian Books Online: Die Public Private Partnership der Österreichischen Nationalbibliothek mit Google. // BIBLIOTHEK : Forschung und Praxis 37, 2(2013), str. 197–208. Dostupno na: <https://www.degruyter.com/view/journals/bfup/37/2/article-p197.xml> (18.05.2021.)
40. Laufende Projekte. 2018. // Münchener Digitalisierungszentrum : Digitale Bibliothek (MDZ). Dostupno na: <https://www.digitale-sammlungen.de/index.html?c=projekte&l=de> (18.05.2021.)
41. Mantels, R. The Book tower's long tail : on the deal between Google Books and Ghent University library. 25.06.2019. // The low countries. Dostupno na: <https://www.the-low-countries.com/article/the-book-towers-long-tail/#/> (18.05.2021.)
42. Matas, A. Evaluating the Orphan Works Directive, 19.11.2020. // europeana pro. Dostupno na: <https://pro.europeana.eu/post/evaluating-the-orphan-works-directive> (18.05.2021.)
43. Matulionyte, R. 10 years for Google Books and Europeana : copyright law lessons that the EU could learn from the USA. // International journal of law and information technology 24, 1(2016), str. 44-71. Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/ijlit/eav018> (18.05.2021.)
44. McDonald, S. Learning from Google Books : best practices for libraries seeking to outsource their digitization activities : master thesis. Glasgow : University of Strathclyde, 2017. Dostupno na: https://local.cis.strath.ac.uk/wp/extras/msctheses/papers/strath_cis_publication_2704.pdf (18.05.2021.)
45. Member Universities. // Big Ten Academic Alliance. Dostupno na: <https://www.btaa.org/about/member-universities> (18.05.2021.)
46. O Google pretraživanju knjiga : istine i zablude. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/facts.html> (18.05.2021.)
47. O Google pretraživanju knjiga : povijest Google pretraživanja knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/history.html> (18.05.2021.)
48. O Google pretraživanju knjiga : što se događa kada pretražujete na Google pretraživanju knjiga. 2011. // Google knjige. Dostupno na: <https://books.google.com/intl/hr/googlebooks/screenshots.html> (18.05.2021.)
49. O Knjižničnom programu. 2020. // Google Search Help. Dostupno na: <https://support.google.com/websearch/answer/9690276> (18.05.2021.)

50. Opderbeck, D.W. Implications of the Google Books Project Settlement for the Global library community. // International information and library review 48, 3(2016), str. 190-195. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/10572317.2016.1205366> (18.05.2021.)
51. Partnerski centar Knjiga. // Google Play. Dostupno na: <https://play.google.com/books/publish/> (18.05.2021.)
52. Petrušić, R.; Šalamon-Cindori, B. Google i knjižnice : suradnici ili protivnici? : stručni rad. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2010. Dostupno na: https://www.academia.edu/14256057/Google_i_knji%C5%BEnice_suradnici_ili_protivnici (18.05.2021.)
53. Polaganje prava na knjige ili isključivanje knjiga u Knjižničnom programu. // Google pretraživanje : pomoć. Dostupno na: https://support.google.com/websearch/answer/9689820?hl=hr&ref_topic=9255578 (18.05.2021.)
54. Policy : Modernisation of the EU copyright rules. 08.07.2019. // European Commission. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/modernisation-eu-copyright-rules#main-content> (18.05.2021.)
55. Pomoć za Partnerski centar Google Play knjiga. 2021. Dostupno na: <https://support.google.com/books/partner/?hl=hr#topic=> (18.05.2021.)
56. Preporuka Europske komisije od 27. listopada 2011. o digitalizaciji i internetskom pristupu materijalu o kulturi te digitalnom očuvanju, 27.10.2011. // EUR-Lex : pristup zakonodavstvu Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011H0711&qid=1620039417997> (18.05.2021.)
57. Reccia, S. Google in Europe : City of Antwerp and Google to digitize 100.000 books. 24.03.2020. // Google Blog. Dostupno na: <https://blog.google/around-the-globe/google-europe/city-antwerp-and-google-digitize-100000-books/> (18.05.2021.)
58. Troll Covey, D. Copyright and the Universal Digital Library. // International Conference on the Universal Digital Library. Hangzhou, China, 2005. Dostupno na: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1060.3985&rep=rep1&type=pdf> (18.05.2021.)
59. Where to find our books. 14.12.2020. // University of California : California Digital Library. Dostupno na: <https://cdlib.org/services/pad/massdig/where-to-find-our-books/> (18.05.2021.)
60. Xalabarder, R. Google Books and Fair Use : a tale of two Copyrights. // JIPITEC 53(1), 5(2014). Dostupno na: https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-5-1-2014/3908/jipitec_5_1_xalabader.pdf (18.05.2021.)

61. Xie, I.; Matusiak, K. K. Discover digital libraries : theory and practice. Amsterdam; Oxford; Cambridge (MA) : Elsevier, 2016. Str. 59-89. Dostupno na:
https://books.google.hr/books?id=XoekAgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=discover+digital+libraries+2016&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwiS6o_Akr3vAhVM_KQKHRFbB8MQ6AEwAHoECAMQAQ#v=onepage&q=discover%20digital%20libraries%202016&f=false (18.05.2021.)
62. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. 23.03.2021. // Zakon.hr : pročišćeni tekstovi zakona. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (18.05.2021.)

Izvor slika:

1. Bijeli Jelen. // Google Books. Dostupno na:
<https://www.google.com/search?tbm=bks&q=Bijeli+Jelen> (18.05.2021.)
2. Google Books. 2021. Dostupno na: <https://books.google.com/> (18.05.2021.)
3. Nazor, V. Bijeli Jelen. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016. // Google Books. Dostupno na:
<https://books.google.hr/books?id=3govjwEACAAJ&dq=Pri%C4%8Da+o+Petru+Zecimiru&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwjAoffozvHvAhXIQeUKHR-DCckQ6AEwBHoECAUQAQ#v=onepage&q=Bijeli%20Jelen&f=false> (18.05.2021.)
4. Rapoc, F. Zora: časopis za zabavu, znanost in umetnost. Janko M. Pajk, 1873. // Google Books. Dostupno na:
https://books.google.hr/books?id=H4mXvLKKbEsC&pg=PA327&dq=Bijeli+Jelen&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwi5nbTPsY_wAhXX_rsIHZZFDuIQ6AEwAXoECAQQAg#v=onepage&q=Bijeli%20Jelen&f=false (18.05.2021.)
5. Rivetti, R. Magnum Opus _ Albedo. Lulu.com // Google Books. Dostupno na:
https://books.google.hr/books?id=vniIDwAAQBAJ&pg=PA249&dq=%22Bijeli+Jelen%22&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwjj7uurY_wAhXmhf0HHe3LBqcQ6AEwAHoECAAAQAQ#v=onepage&q=Bijeli%20Jelen&f=false (18.05.2021.)
6. Schlosser, E. Fast Food Nation : the dark side of the all-American meal. Houghton Mifflin Harcourt, 2001. // Google Books. Dostupno na:
https://books.google.hr/books?id=yNFN1OpnkBkC&redir_esc=y (18.05.2021.)

Popis oznaka i kratica

- AAP – Association of American Publishers (hrv. Udruga američkih nakladnika)
- ALA - American Library Association (hrv. Američko knjižničarsko društvo)
- ARROW - Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works
- BTAA - Big Ten Academic Alliance (hrv. Akademski savez velikih deset)
- CIC - Committee on Institutional Cooperation (hrv. Odbor za institucionalnu suradnju)
- IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions (hrv. Međunarodna federacija knjižničarskih društava i ustanova)
- ISBN – International Standard Book Number (hrv. Međunarodni standardni broj za identifikaciju knjige)
- KB - Koninklijke Bibliotheek (hrv. Nizozemska kraljevska knjižnica)
- OCLC - Online Computer Library Center (hrv. Računalno knjižnično središte)
- OCR – Optical Character Recognition (hrv. Optičko prepoznavanje znakova)
- PPP – Public private partnership (hrv. javno-privatno partnerstvo)
- UNESCO – The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (hrv. Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu)

Popis slika

Slika 1. <i>Google Books</i> sučelje.....	6
Slika 2. Popis knjiga kao rezultat pretraživanja pojma u tražilici	7
Slika 3. Prikaz isječka (eng. snippet view) djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“, u kojem se pojavljuje traženi pojam „Bijeli Jelen“	9
Slika 4. Recenzije i ostala izdanja u prikazu isječka djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“. 10	
Slika 5. Fraze i izrazi, bibliografski podaci i QR kôd u prikazu isječka djela „Sabrana djela Vladimira Nazora: Proza 1-8“	11
Slika 6. Primjer korisničke ocjene.....	11
Slika 7. Ograničen pregled djela "Magnum Opus_Albedo" – rezultat pretraživanja pojma „Bijeli Jelen“ 12	
Slika 8. Pojam "Bijeli Jelen" pronađen u slovenskom časopisu "Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost" iz 1873.....	13
Slika 9. Sadržaj časopisa "Zora“	14
Slika 10. Potpun prikaz časopisa "Zora".....	14
Slika 11. Besplatno preuzimanje e-knjige	15
Slika 12. Mogućnost preuzimanja knjige/časopisa u ePub ili PDF formatu.....	15
Slika 13. <i>Google Play Books</i>	16
Slika 14. Bez pregleda - knjiga “Bijeli Jelen” Vladimira Nazora nije dostupna za pregledavanje već prikazuje samo bibliografske podatke	16
Slika 15. Lenta vremena – kronološki prikaz parnice	23

Primjeri Googleove suradnje s američkim i europskim knjižnicama

Sažetak

Cilj ovoga rada je prikazati razvoj digitalizacije kroz suradnju *Googlea* sa raznim knjižnicama. Iako je *Google* u Americi bio optužen za kršenje autorskih prava jer je bez odobrenja digitalizirao djela koja su zaštićena autorskim pravom, većina knjižnica rado prihvaća njihovu suradnju. Jedan od razloga su financijska sredstva. Naime, mnoge knjižnice nemaju potrebna financijska sredstva za dodatne projekte kao što je digitalizacija građe. U većini slučajeva je fond knjižnice velik, što iziskuje mnogo vremena i novaca. No, u suradnji sa tvrtkom kao što je *Google*, takve je projekte moguće realizirati. Digitalizacijom knjižnice štite gradivo, ali i olakšavaju njenu dostupnost i korištenje, što je u današnjem digitalnom razdoblju iznimno važno. Osim projekta *Google Books*, *Google* pomoću europskih knjižnica i *Europeane* pokušava stvoriti paneuropsku zbirku knjiga.

U radu će se obratiti pažnja na suđenje u Americi te kakve posljedice ono ima. Detaljnije će se proći kroz projekte u kojima *Google* surađuje sa knjižnicama, što pruža bolji uvid u njihove ciljeve i postignuća. Osim toga analizirati će se pozitivne i negativne strane njihove suradnje, nakon čega slijedi zaključak.

Ključne riječi:

digitalizacija, Google Books, Autorska komora SAD-a, europske knjižnice, suradnja

Examples of Google cooperating with American and European libraries

Summary

The aim of this thesis is to show the development of digitisation through Google's partnership with various libraries. Although Google has been accused of copyright infringement in the United States for digitising copyrighted works without permission, most libraries are happy to accept their collaboration. One of the reasons is financial resources. Namely, many libraries do not have the necessary financial resources for additional projects such as mass digitisation. In most cases, the library fund is large, which requires a lot of time and money. But in collaboration with a company like Google, such projects can be realized. By digitising, libraries protect the fund, but also facilitate its accessibility and use, which is extremely important in today's digital age. In addition to the Google Books project, Google is trying to create a pan-European book collection using European libraries and Europeana.

The thesis will pay attention to the trial in the United States and what its consequences are. A closer look will be taken at the projects in which Google collaborates with libraries, which provides a better insight into their goals and achievements. In addition, the positive and negative sides of their cooperation will be analysed, followed by a conclusion.

Key words:

digitisation, Google Books, Authors Guild, European libraries, cooperation